

ÎN CĂUTAREA ORAȘULUI PIERDUT

Sighet - oameni, locuri, povești

Alin Spiridon Pralea

Dănuța Boboșan

Mihail-Gerald Manole

**În căutarea orașului pierdut.
Sighet - oameni, locuri, povești**

Sighetu – Marmației

2022

Inițiator: Muzeul Maramureșan

Manager proiect: Pralea Alin Spiridon

Echipa de proiect:

Boboșan Dănuța – asistent manager

Manole Mihail-Gerald – responsabil promovare

Chiș Anuța – responsabil financiar

Concepție grafică: Borca Andrei

Traduceri: Pralea Marian Dumitru

Perioada de implementare: 1 iulie – 15 noiembrie 2022

Locul desfășurării proiectului: Sighetu Marmăției

ISBN 978-973-0-37531-2.

Tipar: Aska Grafika

Acest material a fost realizat în cadrul proiectului **În căutarea orașului pierdut. Sighet - oameni, locuri, povești** finanțat de Ministerul Culturii – Administrația Fondului Cultural național, sesiunea de finanțare II/2022. Fotografiiile din secțiunea „Sighet – oameni, locuri, povești” fac parte din arhiva Muzeului Maramureșan, arhiva Primăriei Sighetu-Marmăției și Fotomaramures.ro.

Această publicație nu reprezintă în mod necesar poziția Administrației Fondului Cultural Național. AFCN nu este responsabilă de conținutul publicației. Acest aspect constituie în întregime responsabilitatea beneficiarului finanțării.

Toate drepturile aparțin autorilor.

Mulțumim tuturor celor implicați în proiectul **În căutarea orașului pierdut. Sighet - oameni, locuri, povești.**

În căutarea oraşului pierdut

Acest studiu introductiv nu are pretenţia de a fi o istorie exhaustivă a unei părţi a oraşului Sighetu Marmăţiei. Rugăm cititorii să o privească mai degrabă ca pe o contribuţie la cunoaşterea istoriei recente a acestui venerabil şi greu încercat oraş.

În demersul nostru am folosit ca principală sursă de informaţie presa vremii, atât cea de limba română, cât şi cea de limba maghiară. De asemenea, am folosit hărţi ale oraşului aflate în patrimoniul Muzeului Maramureşean şi a Primăriei municipiului Sighetu Marmăţiei. De la bun început trebuie să admitem că acest studiu suferă din cauza lipsei cercetării arhivelor, în absenţa lor a trebuit să recurgem la speculaţii sau să ne bazăm pe presă, care este de multe ori înşelătoare.

Subiectul studiului nostru îl reprezintă o zonă a oraşului Sighetu Marmăţiei demolată în mai multe etape în cursul anilor 80, în vederea construirii noului Centru Civic. În mare parte, această zonă este compusă din străzile 9 Mai şi, parţial, Bogdan Vodă¹, astăzi aproape dispărute şi comasate în actuala Piaţa 1 Decembrie 1918.

Evoluţia în timp a acestei părţi a Sighetului o putem surprinde, cel mai bine, pe planurile istorice ale oraşului. Cel mai vechi plan pe care îl deţinem datează din 1776. Observăm că locuinţele aşezate de o parte şi de alta a străzii par a fi mai rare. „Insula” dintre cele două străzi pare să se contureze acum, dar şi aici casele sunt aşezate răzleţ şi înconjurate de grădini relativ întinse. Evident, existenţa acestor grădini ne

¹ Cu toate că aceste două străzi au purtat de-a lungul timpului mai multe denumiri le vom numi în continuare 9Mai şi Bogdan Vodă, considerând că sunt denumirile sub care ele sunt cunoscute de cititori.

indică caracterul rural al zonei, iar numărul mic de case este explicabil demografic. În recensământul din 1784-1786, orașul Sighet înregistra doar 3.495 de locuitori și 615 case.²

Plan al orașului Sighet datat 1776 Arhivele Naționale Maghiare

Următorul plan pe care îl deținem datează din 1836. Observăm „insula” – corpul de clădiri aflat între cele două străzi – bine conturat, având forma pe care o va avea până la sfârșitul secolului al XX-lea. În perioada scursă între cele două planuri, populația orașului crește semnificativ, înregistrând 5.908 de persoane, în 1840.³

2 Recensământul maghiar din 1784-1788, https://library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1784_elszo_magyar/?pg=155&layout=s

3 Máramaros megye településeinek felekezeti adatai 1850/1869-2002, p.3, în <http://www.kia.hu/konyvtar/erdely/erd2002/mmfel02.pdf>

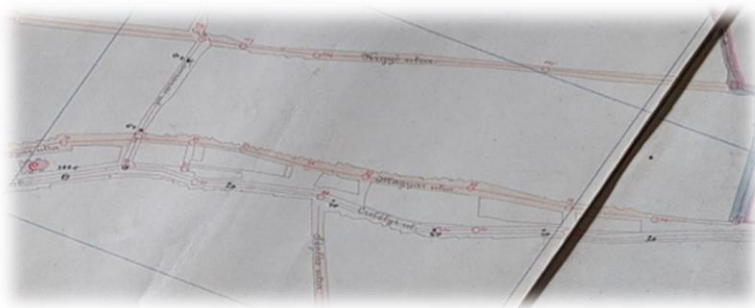
Planul Sighetului din 1836, detaliu.

În ordine cronologică, următoarele două planuri ale orașului la care avem acces datează din anul 1907. Primul este un plan privind rețeaua de electrificare, telegrafie și telefonie. Având în vedere că zona noastră nu beneficiază de niciuna dintre cele menționate mai sus, planul îi acordă puțină importanță, perimetrul nostru nici măcar nu este reprezentat în totalitate.

Al doilea plan este tot din anul 1907 și privește extinderea lucrărilor de pavare a străzilor din oraș. Pe ambele planuri observăm conturul „insulei” având aceeași formă ca în planul din 1836, doar că numărul locuințelor și cel al edificiilor publice este semnificativ mai mare. Întreaga populație a orașului este într-o continuă creștere la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea., dar sporul demografic al

evreilor este de-a dreptul spectaculos. Din 21.370 de locuitori, cât avea orașul la recensământul din 1910, 7.981 erau evrei, Sighetul fiind unul dintre cele mai „evreiești” orașe din Ungaria.⁴

Zona cercetată de noi este locuită de un mare număr de evrei. Ea se mărginește la vest cu așa numita Stradă Evreiască (astăzi Traian), iar la est cu mahalaua numită Felszeg - aproximativ partea de sus a orașului spre târgul de

animale - locuită și ea în mare parte de evrei. Din cele cinci sinagogi care funcționau în Sighet în prima jumătate a secolului al XX-lea, două se aflau aici, iar o a treia la foarte mică distanță, în capătul străzii Ion Creangă. De asemenea, în apropiere se află și casa în care s-a născut laureatul Premiului Nobel pentru Pace, Elie Wiesel.

Revenind la cel de al doilea plan din 1907, remarcăm că este cel mai vechi plan pe care avem trecute denumirile de străzi. Strada Bogdan Vodă poartă numele de Erdelyi Ut (Calea Ardealului), iar Strada 9 Mai apare ca o prelungire a actualei străzi Traian, cunoscută atunci sub denumirea de Magyar Utca (Strada Maghiară), probabil neavând încă statut de stradă separată.

Erdelyi Ut (Strada Ardealului) ar putea să fie o denumire veche, în trecut unele străzi erau denumite după destinația pe care o aveau, iar în Sighet mai există asemenea exemple: Calea Cămării, Calea Slatinei etc. Cu toate acestea, nu putem fi siguri că această stradă a purtat acest nume din vechime. Magyar Utca (Strada Maghiară) are o conotație națională, ceea ce ne face să credem că acest nume i-a fost atribuit în secolul al XIX-lea. Dar până la cercetarea arhivelor, toate acestea nu sunt decât ipoteze și speculații.

⁴ Ibidem

Numele străzii Erdelyi se schimbă, în timp ce planul din 1907 era realizat, mai exact în toamna anului 1906, când sunt repatriate din Imperiul Otoman rămășițele pământești ale eroilor naționali maghiari, Francisc Rákóczy și Imre Thököli. Acest eveniment a fost unul de mare ecou în întreaga Ungarie, și, în cinstea lui, Consiliul Orașului Sighet hotărăște redenumirea a două străzi importante, astfel Erdelyi (Ardealului) devine Rákóczy și Komoron (Calea Cămării) devine Thököli.⁵

Nu știm cu exactitate momentul în care strada cunoscută de noi sub denumirea de 9 Mai a fost separată de strada Traian (Magyar Utca). Începând cu anul 1913 ea apare sub denumirea de Timar (Tăbăcarilor). Aceeași denumire apare și pe planul orașului publicat în 1915 în Révai Nagy Lexikona. Bănuim că în această perioadă partea aceasta de stradă este mai populată, se construiesc noi imobile și, prin urmare, este ridicată la rangul de stradă de sine stătătoare.

Sinagogle Talmud Tora și Machzike Tora

Sinagogle din orașul nostru au suscitat în perioada recentă un viu interes. Istoria, povestea lor a fost abordată de o serie de lucrări, dintre care amintim: Colectiv de autori- *The Heart Remembers* (2003)- Jewish Sziget, *O istorie a evreilor din Sighetu Marmăției* (2016) – Ioan Popescu; *Sighetul Marmăției* (2012) - Pal Robert Zolopcsuk. Din păcate, niciuna dintre aceste lucrări nu ne spun cu exactitate când au fost construite cele două sinagogi vizate de noi, nici când au fost dărâmate. Singurul care înaintează o dată probabilă privind construcția sinagogii Talmud Tora este Ioan J. Popescu, care presupune că aceasta a fost construită în 1910. Nici Magyar Zsidó Lexikon, apărut la Budapesta în 1929, nu ne este de mare folos, informându-ne doar că sinagogle din Sighet „au fost construite una după alta”, iar în prezent – anul publicării - în Sighet funcționează cinci sinagogi mari și douăsprezece case de rugăciuni.⁶

⁵ Pesti Hírlap, 14 noiembrie 1906, nr. 314, Budapesta, p13

⁶ ÚJVÁRI PÉTER, MAGYAR ZSIDÓ LEXIKON, Budapesta, 1929, p. 573-574

Nici în presa vremii nu găsim foarte multe informații. Sinagogile apar în presa românească sau maghiară doar în momentul când acestea sunt lovite de calamități sau când devin platforme pentru campaniile electorale.

Sinagoga Talmud Tora

Era situată pe strada 9 Mai și bănuim că a fost construită la sfârșitul secolului al XIX-lea sau la începutul secolului al XX-lea. Cum aminteam mai sus, Ioan J. Popescu propune anul 1910 ca dată probabilă pentru construcția sinagogii.

Nu vom reproduce informațiile, mai mult de natură anecdotică, apărute în lucrările citate mai sus. Ne vom mulțumi să amintim că sinagoga Talmud Tora era construită în stil oriental, avea un interior spațios, iar la subsol funcționa o baie rituală.

Fotografia alăturată este realizată și publicată în toamna anului 1965, cu mențiunea că, biroul de urbanism al primăriei a hotărât demolarea sinagogii încă din 1963, dar aceasta a întârziat din cauza multelor lucrări ce se desfășoară în oraș.⁷

În preajma alegerilor parlamentare din 1932, în luna februarie a aceluiași an, sinagoga Talmud Tora devine scenă electorală cu ocazia turneului prin Maramureș a candidaților Partidului Național Evreiesc,

⁷ Schön Dezső, *Ahol még nem tudják, hogy már szabad sírni*, Új Kelet, 19 noiembrie 1965

Iosif Fischer și Michael Landau. Mitingul lor electoral este planificat să aibă loc în sala cinematografului, dar, în mod neașteptat, acesta este interzis de Prefectura Maramureș. Cei doi candidați vor intra în sinagogă, sub pretextul că doresc să se roage, unde se vor întâlni cu aproximativ 800 de alegători. Discursurile vor fi rostite chiar înainte ca poliția să intervină și să disperseze mulțimea.⁸

Clubul Parlamentar Evreiesc, 1928. De la stânga la dreapta: Michel Landau, Tivadar Fischer, Mayer Ebner, József Fischer⁹

Sinagoga Machzike Tora

A fost situată la intersecția străzilor 9 Mai și Popa Lupu. Precum în cazul sinagogii Talmud Tora, anul construcției și anul demolării acestei sinagogi sunt pentru noi un mister. Din relatările martorilor reiese că era mai nouă, mai modernă decât Talmud Tora, prin urmare putem bănuși că a fost construită ulterior acesteia.

⁸ Uj Kelet, 18 februarie 1932, p.5

⁹ [https://en.wikipedia.org/wiki/Jewish_Party_\(Romania\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Jewish_Party_(Romania))

Această sinagogă a fost frecventată în mare parte de evrei din mahalaua numită Felszeg (partea de sus a orașului), zonă pe care o identificăm cu zona cartierului Bogdan-Vodă, și care se învecina cu târgul de animale. Mahalaua Felszeg, locuită în mare parte de evrei, era una dintre cele mai sărace zone ale orașului.: „... mai multe alei înguste și aglomerate, cu case dărăpănate, fără nicio formă, construite una peste alta. Pe alei, bălți împutite, deșeuri care constituie focare de boli infecțioase”.¹⁰

Sinagoga Machzike Tora, numită în presă și sinagoga din Felszeg, este în centrul atenției opiniei publice cu ocazia unor incidente sau, cum am văzut și în cazul sinagogii Talmud Tora, evenimente cu iz electoral. În rândurile de mai jos vom enumera trei evenimente care ni s-au părut mai interesante.

Anul 1930 a fost unul extrem de tensionat pentru comunitatea evreiască maramureșeană. Două evenimente legate de evreii maramureșeni au făcut prima pagină a ziarelor din România și a celor din străinătate. În luna iulie a acelui an are loc incendiul din Borșa, care a făcut scrum cartierul evreiesc de aici, incendiu care venea la câteva săptămâni de la tulburările provocate în aceeași localitate de agitatori legionari.

În luna iulie, o anumită parte a presei anunță incendierea sinagogii mari din Sighet. Eveniment cu atât mai grav pentru

¹⁰Látogatás Máramarosziget zsidó nyomortanyáin, Uj Kelet, 8 ianuarie 1927, p.2.

prestigiul țării cu cât în localitate se afla delegatul Societății Națiunilor trimis spre a cerceta evenimentele din Borșa. Ancheta oficială a stabilit că nu era vorba de sinagoga mare, ci de vechea sinagogă sefardă ce se afla peste drum de actuala sinagogă de pe strada Basarabiei care, la momentul respectiv, era casă de rugăciuni. Mai mult, clădirea nu s-a aprins, fiind afectată de foc doar o parte a pardoselii. Mâna criminală care a stropit cu petrol și a încercat incendierea fostei sinagogi nu a fost descoperită niciodată.

La câteva săptămâni după aceste două evenimente, un nou incendiu a mistuit două gospodării aflate în imediata vecinătate a sinagogii Machzike Tora. Pus în acest context, incidentul a părut a fi opera unei mâini criminale. Periodicul Brassói Lapok prezintă momentul ca o continuare a evenimentelor de la Borșa și Sighet, numindu-le „o succesiune de evenimente șocante.”¹¹ Articolul descrie, în continuare, noaptea de 29 spre 30 august 1930, în care locuitorii zonei au stat de pază până în zori, iar obiectele de cult din sinagogă au fost puse la adăpost. Presupoșii făptași nu au fost găsiți și, se prea poate, ca incendiul să fi avut cauze naturale.

Un alt eveniment legat de sinagoga Machzike Tora, prezentat doar de periodicul Keleti Ujság din Cluj, are loc în data de 2 mai 1933. Într-un foarte scurt articol se anunță că, în timpul nopții, un steag roșu a fost arborat pe sinagoga din Felszeg de către comuniști necunoscuți. Drapelul este observat în timpul rugăciunilor de dimineață. Imediat, poliția a încercuit perimetrul, iar cei găsiți în sinagogă au fost duși la sediul poliției pentru declarații. Făptașii nu au fost identificați.¹²

Al treilea și ultimul eveniment legat de acest lăcaș de cult pe care vrem să-l amintim este, prezența „printre oamenii cinstiți din Felszeg”¹³ a președintelui Partidului Național Evreiesc, Tivadar Fisher, sâmbătă, 9 decembrie 1933, când acesta vine la sinagogă pentru rugăciunile de dimineață. Vizita se petrece,

¹¹ Brassói Lapok, 31 august 1930, p.3

¹² Keleti Ujság, 3 mai 1933, p.3

¹³ Uj Kelet, 13 decembrie 1933, p. 5

evident, în contextul alegerilor parlamentare ce urmau să aibă loc peste aproximativ două săptămâni și, potrivit oficiosului partidului, periodicul Uj Kelet din Cluj, momentul a fost unul extrem de emoționant.

Școala generală nr. 4

A fost construită în 1902, în același an cu Școala generală nr.2 și a funcționat, la început sub numele de Școala elementară de stat de pe strada Rákóczi. În perioada interbelică școala poartă numele de Școala Primară de Stat nr. 1.

Fotografia alăturată prezintă clădirea școlii în perioada interbelică, când aceasta funcționa sub denumirea de **Școala Primară de Stat nr. 1**. În fața clădirii observăm cunoscuții castani, aici foarte tineri.

Perioada interbelică

Schimbarea denumirilor străzilor din Sighet nu s-a petrecut imediat după instaurarea administrației românești în Maramureș (aprilie 1919). La șapte luni de la acest eveniment ele încă mai purtau vechile nume maghiare.¹⁴ Prin dispoziția guvernamentală nr. 71 din 15 mai 1920, Secretariatul General al

¹⁴ Ștefan Bota, Mărire lui Dumnezeu și 1918, Sfatul 28 noiembrie 1919, p.3

Transilvaniei a ordonat: „să se dea străzilor numiri românești: istorice, ale familiei regale și a oamenilor mari ai țării, din trecut, cât și a celor ce au făurit România Mare”¹⁵. Putem bănuî că în urma acestui decret strada Rákóczy a devenit Bogdan Vodă, iar Timar (Tăbăcarilor) a devenit I.C. Brătianu.

Piața mică

În apropierea sinagogii Talmud Tora, între cele două străzi a funcționat o piață de alimente, numită în epocă „piața mică”. Vederea de mai jos prezintă o imagine idilică a acestei piețe din anul 1916.

Păstrarea imaginii reale a acestei piețe o datorăm în mare parte scriitorului și fotografului american, Herbert Jacob Seligman (1891-1984). Acesta ocupă între 1936-1938 funcția de director pentru relații cu publicul a organizației umanitare American Jewish Joint Distribution Committee¹⁶, iar în această calitate

15 Pál-Antal Sándor, Indicatorul istoric al străzilor, pasajelor și piețelor din Târgu Mureș, ed. LYRA Srl. Târgu Mureș, 1997, p. 37

16 Organizație umanitară evreiască înființată în 1914 la New York.

vizitează comunitățile evreiești din Polonia, România și Lituania, pe parcursul a două călătorii în 1936 și 1937. În 1937 vine la Sighet, iar în urma acestei vizite se păstrează în arhiva J.D.C., 21 de imagini. La fel ca în celelalte orașe pe care le vizitează, Seligman este atras de piață, de târg, „inima comunităților evreiești

din Europa de est”.¹⁷ Astfel, din cele 21 de fotografii care se păstrează în arhiva J.D.C, în aproximativ 13 dintre acestea imortalizează **piața mică**.

În presa vremii, Piața este descrisă ca fiind „un loc murdar, alcătuit din tarabe și gherete putrede, dispuse haotic, în cazul în care marfa nu era expusă direct pe caldarâm (...) unde murdăria este aruncată fără nici un sistem lângă gardul sinagogii”¹⁸. Piața mică nu este unica piață alimentară care se confruntă cu asemenea probleme. În aceeași situație se află piața mare, gheretele din capătul străzii Slatinei, din punctul de trecere a frontierei, sau cele de pe strada Dorobanților, astăzi Traian.

Încă de la debutul deceniului patru al secolului trecut, din presa locală transpar o serie de idei și planuri pentru modernizarea și înfrumusețarea orașului. O preocupare deosebită este acordată comerțului în aer liber și rezolvării problemelor acestui sector prin construirea unor hale.

17 Mikhail Mitsel, *Jewish Life in Eastern Europe before the Holocaust through the Eyes of the JDC Photographer Herbert J. Seligmann*, <https://www.academia.edu/30208464>

18 Gazeta Maramureșană, 29 mai 1930, p.3

O primă încercare de rezolvare a problemei se înregistrează în iulie 1930, când medicul Vasile Ilea, în calitate de proaspăt ales consilier local, îi convoacă la o consfătuire „pe toți cei interesați de înaintarea estetică a orașului”¹⁹. Cu această ocazie el își expune viziunea de modernizare a orașului, care prevedea, printre altele, transformarea pieței centrale de alimente într-un parc. Amenajarea parcului ridică problema mutării pieței centrale. În acest sens, planul lui Vasile Ilea prevedea reamenajarea **pieței mici** și construirea aici a unor hale alimentare moderne.

În 1932, ajuns prefect, Vasile Ilea are ocazia de a-și pune în practică proiectul său urbanistic. Astfel, în colaborare cu primarul, Alexandru Balint, demarează lucrările de amenajare a parcului: între lunile august și octombrie este mutat monumentul Fecioarei Maria din locul său inițial (astăzi în fața Liceului Taras Sevchenko) în capătul pieței (aproximativ în fața bisericii romano-catolice); perimetrul parcului este nivelat și împrejmuit. Proiectul mai cuprindea și construirea a două monumente: unul dedicat Unirii, iar celălalt medicului Gheorghe Bilașcu.²⁰ În aprilie 1933, Vasile Ilea demisionează din funcția de prefect, lăsând pe seama celor ce-l vor urma finalizarea parcului și ridicarea celor două monumente, care nu vor mai fi ridicate niciodată²¹. Cum spuneam și mai sus, apariția parcului a dus la închiderea, probabil parțială, a pieței centrale și, mai ales, la dispariția locației tradiționale a târgului săptămânal de vineri. Probabil că în această perioadă o parte dintre comercianți și-au mutat tarabele în **piața mică**, iar târgul de vineri se desfășura pe străzile din jurul parcului.

Din câte cunoaștem, locația actuală a pieței de alimente o datorăm lui Iuliu Hodor, primar al orașului între lunile februarie și decembrie ale anului 1937. Acesta vine cu soluția amplasării pieței în grădina Asociațiunii Pentru Cultura Poporului Român din Maramureș și închirierea acestui spațiu pe o

¹⁹ Dimineața, 8 august 1930, p. 8

²⁰ Idem, 21 octombrie 1932, p.2

²¹ Idem, 24 martie 1933, p.12

perioadă de zece ani. Se pare că ideea primarului a fost îmbrățișată de consiliul orașului, pentru că la încheierea mandatului, Iuliu Hodor enumera printre realizările sale și mutarea pieței.²²

La 29 decembrie 1937 a fost instaurat guvernul condus de Octavian Goga, liderul Partidului Național Creștin. Astfel, la primărie, Iuliu Hodor este înlocuit cu profesorul Tănase Pușcă, președintele Partidului Național Creștin din Maramureș. În prima ședință de consiliu prezidată de noul primar se hotărăște prelungirea perioadei de închiriere a grădinii Asociațiunii la douăzeci de ani²³.

În scurtul său mandat - va fi înlocuit, după instaurarea dictaturii regale, 10 februarie 1938- Tănase Pușcă a anulat concesiunile tuturor chioșcurilor din oraș făcute de administrațiile anterioare, forțând comercianții să se mute în noua piață de alimente.²⁴

Primul dintre cei doi primari care au condus Sighetul în perioada Dictaturii Regale, Emil Șimonca, președintele Tribunalului din Sighet, este cel în mandatul căruia piața de alimente este amenajată. Aici sunt construite mult doritele hale și tarabe din beton. De asemenea, sunt prevăzute mese pentru comercianții de zarzavaturi, pentru cei de ceramică și, tot aici, se va ține tradiționalul târg de vineri.²⁵ Astfel, începând cu toamna anului 1938, tarabele au început să dispară de pe străzile orașului, iar **pieța mică** și-a pierdut importanța și este desființată la sfârșitul anului 1938 sau la începutul anului 1939. Cu toate acestea, chiar și în perioada postbelică, locul pe care a funcționat piața purta încă numele de *kis piac* (piața mică). Continuând o veche tradiție, aici încă se adunau zilierii și căruțașii în căutare de muncă.

Din păcate, tot în mandatul lui Emil Șimonca și într-o oarecare măsură tot în legătură cu amenajarea noii piețe de alimente, a dispărut teatrul de vară al orașului, cunoscut sub numele de Prielle Kornelia sau Teatrul Orășenesc. Acesta fusese construit în 1887 și era așezat pe terenul de lângă intrarea în piață de pe

²² Universul, 17 octombrie 1937, p.14

²³ Idem, 11 Februarie 1938, p. 14

²⁴ Universul, 18 mai 1938, p.14

²⁵ Idem, 21 august 1938, p.10

strada Mihai Viteazul, cu fațada spre această stradă numită atunci Szinhaz Utca (Strada Teatrului). Motivele demolării, ce ne parvin prin presa vremii, sunt diferite de la o publicație la alta: construcția este necorespunzătoare și neigienică, iar terenul este necesar pentru amenajarea unei piețe de zarzavaturi și mărunțișuri;²⁶ pe acest teren urmează să se construiască o stație de autobuze prevăzută cu rezervoare de benzină;²⁷ „șandramaua” era construită din scânduri (...) putea fi folosită numai vara²⁸; teatrul era folosit doar de trupele maghiare și evreiești, fiind folosit doar vara”.²⁹

Concomitent cu demolarea teatrului de vară au început lucrările de renovare pentru transformarea sălii de cinema din Palatul Redut (clădirea cinematografului) în sală de teatru și cinematograf. Sala și scena au fost mărite și modernizate, iar noul Teatru Comunal sau Cinematograful ARO cum a mai fost numit, este inaugurat în noiembrie 1938.

Cazarma Pompierilor

Demolarea teatrului de vară este relevantă pentru studiul nostru, întrucât mare parte din materialul rezultat în urma demolării a fost folosit pentru construcția cazărnilor pompierilor, clădire aflată în perimetrul studiat de noi.

O nouă cazarmă pentru pompieri era extrem de necesară. Vechea cazarmă a pompierilor voluntari nu putea găzdui pe cei 24 de soldați cât număra unitatea locală de pompieri și nu aveau o parcare pentru noua autocisternă cumpărată de municipalitate în august 1938. Noua cazarmă este construită pe locul fostei fabrici de gheață, ce aparținea primăriei, aflată pe strada Bogdan Vodă nr. 34.

26 Gheorghe Dăncuș, Din realizările Primăriei Sighetului, Graiul Maramuresului, 25 iulie 1938, p.5

27 Uj Kelet, 4 septembrie 1938, p. 7

28 Tribuna, 19 noiembrie 1938, p.10

29 Universul, 21 august 1938

Clădirea era prevăzută cu un turn de observație a incendiilor. Amintim că, ultimul punct de observație fusese în turnul bisericii calvine și a fost desființat după incendiul din 14 februarie 1931. Cum menționam și mai sus, mare parte din materialul necesar pentru construcție a provenit din demolarea teatrului, iar forța de muncă a fost asigurată de unitatea de pompieri. Astfel, costurile au fost de doar 333.000 de lei, destul de mici, având în vedere că noua autocisternă a orașului a costat 550.000 de lei.

Strada Bogdan Vodă și cazarma pompierilor

Perioada 1940-1944

După Dictatul de la Viena, 30 august 1940, Ardealul de Nord intră sub administrație maghiară. Unități ale Armatei Regale Maghiare pătrund în Sighet în data de 5 septembrie, iar a doua zi ultimul primar interbelic, Gheorghe Tite, predă orașul noii administrații.

După cum am amintit, strada Bogdan Vodă și I.C Brătianu revin la denumirile avute înainte de anul 1920, adică Rákóczi și Timar (Tăbăcarilor). În această perioadă, zona studiată de noi trece prin cel mai tragic moment al existenței sale. Fiind locuită de un număr mare de evrei, ea este parte a ghetoului în anul 1944. Considerăm necesar să subliniem că nu Dictatul de la Viena a pecetluit soarta evreilor maramureșeni, prin acea decizie ei doar ies de sub incidența legilor antisemite românești și intră sub incidența legilor antisemite maghiare. Fatală pentru soarta acestei comunități a fost ocuparea Ungariei de către Germania în data de 19 martie 1944. Astfel, pentru a-și masca intențiile și pentru a oferi crimei un cadrul legal, la 12 aprilie, Transilvania de Nord și Transcarpatia au fost declarate zone de operațiuni militare, dată fiind apropierea frontului. Operațiunea de strângere a evreilor din Transcarpatia în ghetouri a început în data 16 aprilie, decretul care oferea cadrul legal acestei operațiuni a fost emis doar în data de 26 aprilie și publicat în monitorul oficial maghiar și în presă doar în 28 aprilie.³⁰ Potrivit acestui decret, evreii din localitățile mici trebuiau mutați în localități cu peste zece mii de locuitori, conducerea acestor orașe va delimita o zonă unde evreilor le este permis să locuiască. Astfel, practic, luau naștere ghetourile. Zona desemnată pentru stabilirea ghetoului principal din Sighet va fi limitat de străzile Rákóczi (astăzi Bogdan Vodă), Thököli (Dragoș Vodă), Gombos Gyula (George Coșbuc) și Hajnal (Popa Lupu).

Perimetrul ghetoului a fost împrejmuit cu sârmă ghimpată, iar ferestrele au fost vopsite cu var pentru ca locatarii caselor să nu poată privi în afară.³¹

³⁰ Dunántúl, 28 aprilie 1944, p.3

³¹ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale, Cluj Motivările Tribunalului Poporului pe anul 1946, dosar 22/1946, p.69

La 12 zile de la declanșarea operațiunii de segregare a evreilor în gheto-uri, la data de 28 aprilie 1944, ziarul Karpadi Hirado anunța că, în Sighet, „mutarea evreilor în ghetou durează de zile întregi și se va finaliza într-o zi - două”³². Evreii domiciliați pe străzile, Szent István (Iuliu Maniu), P-ța Horthy Miklós (Libertății), Liceum (Mihalyi de Apșa), Szilágyi István (22 Decembrie) și Rákóczi (Bogdan Vodă) au fost deja mutați în ghetou, iar municipalitatea se oferă să transporte gratuit bunurile acestor persoane la noile

Detaliu din harta orașului datată 1943

³² Karpadi Hirado, 28 aprilie 1944, p.4

locuințe³³ (sic!). De asemenea, în timpul strămutării, unele persoane au încercat să ascundă obiectele de valoare. Respectivile obiecte au fost confiscate, iar persoanele în cauză împreună cu complicii lor au fost trași la răspundere.

Creștinilor rezidenți pe perimetrul ghetoului le-au fost puse la dispoziție apartamente în alte zone ale orașului.³⁴

Cu fățărnicia specifică regimului, la data de 28 mai, ziua în care ultimul tren pleca din Comitatul Maramureș spre Auschwitz, ziarul Függetlenség din Budapesta, titra „40% din populația Sighetului a fost internată în ghetou” și „Cel mai evreiesc oraș din Ungaria a fost eliberat”.³⁵

Ziarul sus amintit dedică aproape o pagină întreagă situației din Sighet, înșirând avantajele și dezavantajele survenite în urma acestei operațiuni. La capitolul avantaje sunt amintite următoarele: a dispărut piața neagră și alimentele s-au ieftinit; populația este mai liniștită în lipsa celor care răspândeau „povești de groază și zvonuri alarmiste” (sic!). Printre dezavantaje sunt amintite următoarele: orașul a pierdut 40% din populație, iar cele mai bine situate magazine acum sunt închise. Dar în curând toate aceste neajunsuri vor fi remediate. Situația magazinelor închise este pe cale să fie rezolvată de organizația Baros³⁶, care va înlocui comercianții evrei cu maghiari, iar deficitul demografic va fi rezolvat prin „repatrierea fraților noștri de rasă”, adică o colonizare a Sighetului cu maghiari.³⁷

Fie că aceste idei sunt cu adevărat pe agenda conducătorilor statului maghiar, fie că sunt doar propagandă, ele ne conturează foarte clar caracterul regimului instaurat în Ungaria după 19 martie 1944.

³³ Potrivit rechizitoriului Tribunalului Poporului din Cluj, evreii mutați în ghetou au fost împiedecați să ia cu ei mai mult de 50 kg.

³⁴ Dunántúl, 28 aprilie 1944, p.3

³⁵ Függetlenség, 28 mai 1944, p. 5

³⁶ Baross Szövezét. Societate a comercianților și a industriașilor, organizată pe principii național creștine.

³⁷ Függetlenség, Idem

Trebuie de asemenea spus că la momentul publicării rândurilor de mai sus, apropierea frontului și pericolul ocupării orașului de către armata sovietică, erau realități incontestabile. În discursul său inaugural din data de 27 mai 1944, noul comite al Maramureșului, László Szaploneczay, spune următoarele: „Astăzi, toți locuitorii Ungariei trăiesc într-o cetate asediată.” Aceștia doar prin „cooperare frățească” pot să învingă inamicul exterior care „dărmă zidurile”, și tot de „cooperare frățească” este nevoie pentru a împiedica inamicul interior care tocmai a fost învins să ridice din nou capul.³⁸ Inamicul din interior, în accepțiunea lui Szaploneczay, sunt evreii.

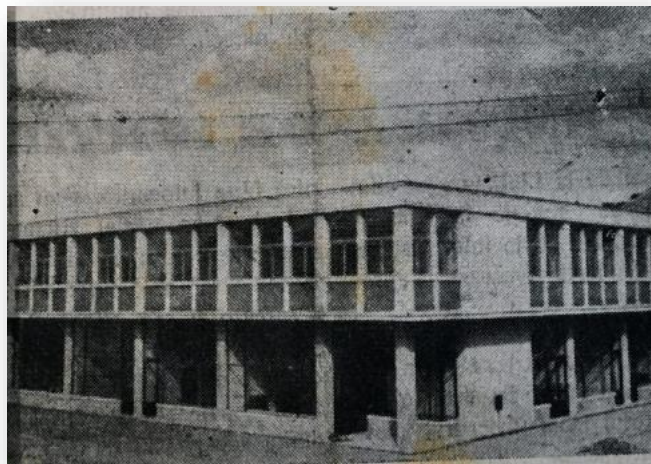
Zidurile cetății nu au rezistat prea multă vreme pentru că peste doar cinci luni de la acel discurs, la data de 18 octombrie 1944, trupele armatei sovietice sunt în Sighet.

Perioada Postbelică

După reinstaurarea administrației române în Maramureș, străzile sighetene și-au recăpătat denumirile anterioare momentului 30 august 1940, însă multe dintre ele nu mai corespundeau din punct de vedere ideologic. Astfel, strada I.C. Brătianu a devenit 9 Mai, denumire dată, evident, în cinstea Zilei Victoriei împotriva fascismului.

³⁸ Ibidem

La începutul anilor 60, zona noastră începe treptat să se schimbe, să se transforme. În luna aprilie a anului 1961, săptămânalul *Viața Liberă* ne informează că muncitorii ceferiști și elevi ai Școlii nr. 4 au prestat un mare număr de ore de muncă voluntară pentru amenajarea parcului din strada Bogdan Vodă.³⁹ Tot acum, în 1961, începe construcția **Complexului Cooperatist Deservirea**. Pe terenul ocupat astăzi de

„Complex” a existat o clădire, pe două nivele, care se întindea între cele două străzi, 9 Mai și Bogdan Vodă. În luna iulie a anului 1961 se „muncea intens la terminarea parterului” care urma să găzduiască diferitele secții ale Cooperativei Deservirea.⁴⁰

În luna mai a anului 1962, periodicul *Viața Liberă* anunță finalizarea primului etaj al „Complexului” și prezintă fotografia noii construcții destinată Cooperativelor Deservirea și Pielarul.⁴¹

³⁹ Andrei Năsui, Pentru înfrumusețarea orașului, *Viața Liberă*, 14 aprilie 1961, p. 3

⁴⁰ Adalbert Navratil, Se înfrumusețează orașul, *Viața Liberă*, 21 iulie 1961, p.1

⁴¹ *Viața Liberă*, 18 Mai 1962, p. 1

Se construiește al doilea nivel al „Complexului”

Lucrările la cel de al doilea etaj al clădirii au început în luna martie a anului 1964.⁴² Din păcate nu cunoaștem cu exactitate data finalizării construcției.

„O mai rațională amplasare a unor edificii”

Legea nr. 58 din 1 noiembrie 1974 privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale a dus la dispariția totală sau parțială a centrelor istorice în majoritatea orașelor României. În locul lor s-au înălțat blocuri de locuințe și centre civice care urmau să grupeze principalele instituții cultural-administrative. Această tendință a fost accelerată la sfârșitul anilor 70 și a anilor 80, când conceptul de sistematizare a devenit parte integrantă a planurilor cincinale și anuale. În Sighet, noul Centru Civic urma să se suprapună peste străzile, Tudor Vladimirescu, 9 Mai, Bogdan Vodă și Gheorghe Șincai.

⁴² Viața liberă, 24 martie 1964, p.1

Un moment important, chiar catalizator, în cadrul procesului de sistematizare la Sighet, l-a constituit vizita lui Nicolae Ceaușescu din anul 1981. Cu această ocazie, în fața Combinatului de Prelucrarea Lemnului a fost instalată macheta de sistematizare a orașului. Momentul prezentării acestei machete lui Nicolae Ceaușescu este surprins atât de Buletinul Oficial al Republicii Socialiste România, cât și de un clișeu din arhiva Muzeului Maramureșean:

Edilii au prezentat macheta municipiului Sighetu Marmăției, perspectivele de dezvoltare a acestei așezări seculare, arătând că în ultimii cinci ani, datorită înfăptuirii unui însemnat program de investiții, puterea economică a așezării s-a dublat, au fost ridicate numeroase construcții de locuințe, ceea ce a făcut ca peste 50 la sută din populație să locuiască în case noi. Examinând macheta ansamblului de locuințe „Bogdan Vodă” din perimetrul central, tovarășul Nicolae Ceaușescu a făcut propuneri menite să contribuie la o mai rațională amplasare a unor edificii.⁴³

În cea de a treia și ultima vizită de lucru a lui Nicolae Ceaușescu în Sighet, mai 1986,⁴⁴ elicopterul prezidențial a aterizat pe stadionul municipal, iar de acolo: *Dintr-o mașină deschisă, tovarășul Nicolae Ceaușescu, tovarășa Elena Ceaușescu, au răspuns cu prietenie manifestărilor pline de căldură ale mulțimii, în această atmosferă de puternică*

⁴³ Buletinul Oficial al Republicii Socialiste România, 6 noiembrie 1981, p. 5.

⁴⁴ Nicolae Ceaușescu a vizitat Sighetul în 1974, 1981 și 1986.

însuflețire, oaspeții dragi s-au îndreptat spre primul obiectiv înscris în programul vizitei de lucru în județul Maramureș.

De-a lungul, principalelor artere ale orașului, transformate în adevărate culoare vii, domnea aceeași atmosferă entuziastă.⁴⁵

Primul obiectiv al vizitei era Combinatul de Prelucrarea Lemnului, iar pentru a ajunge acolo coloana oficială a parcurs strada Bogdan Vodă. Se spune că cuplul prezidențial și-ar fi manifestat nemulțumirea față de ritmul lent în care se derula procesul de sistematizare.

În numărul din 28 octombrie 1987, sub titlul *Sighetu Marmăției - un oraș care trăiește momentul său de afirmare*, Scânteia Tineretului dedica o întreagă pagină orașului nostru. Materialul conținea un lung interviu acordat de primarul municipiului, Aurelia Tecușanu. Întrebată despre felul în care va arăta orașul în viitor, aceasta răspunde: *Intr-un viitor nu prea îndepărtat! În urma vizitei din 1986 a secretarului general al partidului, avem foarte clar conturată schița de sistematizare. Ne-am concentrat pînă acum forțele spre realizarea cartierelor existente, „Unirii” și „Bogdan Vodă”, asigurindu-se toate condițiile unui confort modern. Acum atenția constructorilor se îndreaptă și spre zona cuprinsă între C.P.L. și locul unde ne aflăm acum (actualul centru), unde vom înălța un alt centru, demn de actualul statut al Sighetului, de împlinirile sale viitoare. În ciuda vechimii sale, locuim, cum v-am mai spus, într-un oraș foarte tânăr⁴⁶.*

Majoritatea caselor vor fi demolate pînă în decembrie 1989, noul Centru Civic nu va mai fi construit niciodată.

Muzeograf Alin Spiridon Pralea

⁴⁵ Scînteia Tineretului, 22 mai 1986, p.2

⁴⁶ Scînteia Tineretului, 28 octombrie 1987, p. 3

This introductory study is not meant to serve as a comprehensive history of a part of Sighetu Marmăției so, with this in mind, we request that readers see it more as a contribution to the knowledge of this venerable and hardship-stricken town.

In our endeavor, as a main source of information, we made it a point to use both the Romanian and Hungarian press from those times, we also used maps held by Muzeul Maramureșan and the City Hall of Sighetu Marmăției. It is important to note that this study's accuracy may suffer from the lack of information coming from official archives, in its place we made do with speculations and with information coming from the press which can often be deceiving.

The object of this study is an area of Sighet that was lost to various demolitions which took place during the 80s for the purpose of building “The New Civic Center”. For the most part this area is composed of 9 Mai Street and Bogdan-Vodă Street⁴⁷ which today are almost completely lost and have merged into what is now called Piața 1 Decembrie 1918.

The evolution in time of this part of Sighet can be best seen in the historical plans of the city. The oldest plan we are in possession of dates back to 1776. It can be observed how the standard placement of houses on both sides of the street is not that common. The actual “island” between them begins to take shape and even here the houses do not seem to be arranged in any sort of pattern, most of them being surrounded by relatively large gardens. Clearly the existence of these gardens shows the rural characteristic of the area, and the small number of houses can be explained demographically as according to the population census from 1784 – 1786 Sighet only had 3495 people and 615 houses registered.⁴⁸

⁴⁷ Even though these two streets have had various names over the years, we will refer to them as “9 Mai” and “Bogdan Vodă” as we consider these to be more familiar to readers..

⁴⁸ Hungarian Census from 1784-1788, https://library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1784_elso_magyar/?pg=155&layout=s

Plan of Sighet dating back to 1776 Hungarian National Archives

The second oldest plan in our possession dates back to 1836. The “island” – the area of buildings situated between the two streets – is clearly visible here and its shape will be preserved up until the end of the 20th century. The short period of time between these two maps has seen a significant increase in population; there were 5908 persons registered in 1840.⁴⁹

Plan of Sighet from 1836, detailed.

⁴⁹ Máramaros megye településeinek felekezeti adatai 1850/1869-2002, p.3, in <http://www.kia.hu/konyvtar/erdely/erd2002/mmfel02.pdf>

The following two city plans we have access to both date back to 1907. The first one is a plan of the electricity, telegraphy and telephony infrastructure. Considering that this area did not benefit from any of those technologies at the time, the plan is not focused on our area of study and neither does it display its full perimeter.

The second plan, also dating back to 1907, was a plan for expanding the surface of paved roads in town. On both plans the outline of the “island” appears unchanged from the one seen on the previous plan from 1836 except that the number of houses and public edifices appears to have increased significantly. The entire town population is in a continuous state of growth by the end of the 19th century and beginning of the 20th century, while the demographic increase in the number of ethnic Jews is downright spectacular. Out of the 21.370 citizens registered in town during the census of 1910, 7981 of them were Jews and

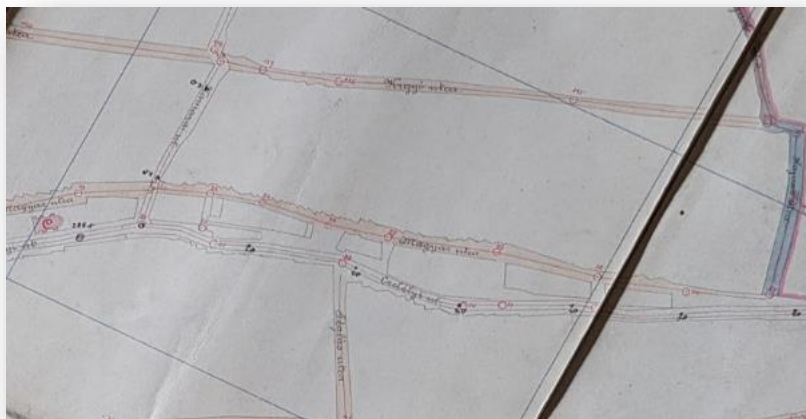
Sighet was considered one of the most Jewish cities in Hungary.⁵⁰

The area researched here consists of a large number of Jews. On the western side it neighbors the so-called Jewish Street (today called Traian), while on the eastern side it neighbors the slums known as Felszeg – the upper side of town near

the livestock fair – which was also home to many Jews. Out of the five active synagogues during the first

⁵⁰ Ibidem

half of the 20th century, two are located here while a third one can be found a short distance away at the end of Ion Creangă Street. Near this area we can find Nobel Prize winner Elie Wiesel's childhood home.

Returning our focus back to the second plan from 1907, it is of note that this is the oldest map in our custody which also includes the names of its streets. Bogdan Vodă Street was then called Erdélyi Ut (Transylvania Road), while 9 Mai Street appears to be an extension of what is today Traian Street, then known as Magyar Utca (Hungary Road), it had probably not yet become a separate street.

Erdélyi Ut (Transylvania Road) could be a much older name because in the past, as a naming convention, some streets were named after their destinations and there are a few more similar examples of this in Sighet: Calea Cămării (Cămara Road), Calea Slatinei (Slatina Road) etc. However, we cannot say for certain for how long this street has had this name. Magyar Utca (Hungary Road) has a certain nationalist connotation which makes us believe that this name was given to it during the 19th century but, until proper research is done on the matter through the archives, these are all only hypotheses and speculations.

The name of Erdélyi Street will change during 1906, while the 1907 plan was being worked on, this is also when Hungary recovered the remains of Hungarian national heroes from the Ottoman Empire, the names of those national heroes were: Francisc Rákóczy and Imre Thököli. This event was one of great

importance throughout the entire country and, to honor it, the city council decides to rename these two important streets and as a result Erdélyi Street becomes Rákóczy Street while Komoron Street (Calea Cămării) becomes Thököli Street.⁵¹

Unfortunately we can't say for certain when the area we now call 9 Mai became a separate street from Traian (Magyar Utca). Beginning with 1913, this street appears as Timar (Tăbăcarilor translated Tanners') Street. The same name also appears on the city plan published in 1915, in Révai Nagy Lexikona. We assume that during this period the street became much more populated and, with new houses being built, it became a separate street.

Talmud Tora and Machzike Tora synagogues

In recent times our town's synagogues have aroused the interest of the public like never before. Their history and their stories have been the subject of a number of works such as: Various Authors - "The Heart Remembers – Jewish Sziget"(2003), Ioan Popescu - "O istorie a evreilor din Sighetu Marmăției" (translated "A history of the Jews of Sighetu Marmăției")(2016), Pal Robert Zolopcsuk - "Sighetu Marmăției"(2012). Sadly, none of these works can say for certain when these two synagogues were built, nor can they pinpoint the exact moment when they were demolished. The only one that gives us a more believable date regarding the construction of the Talmud Tora synagogue is Ioan Popescu, who assumes that it was built in 1910. The "Magyar Zsidó Lexikon" is not of much help either as it only mentions that these synagogues were built "one after the other" and, in the year of its publication, there were already 5 large functioning synagogues and twelve houses of prayer.⁵²

⁵¹ Pesti Hírlap, 14th November 1906, nr. 314, Budapest, p.13

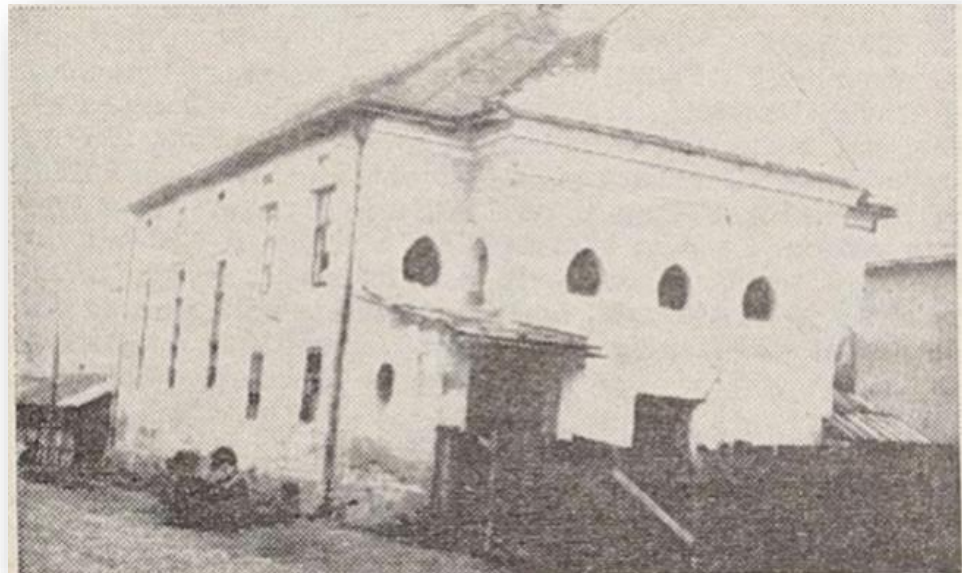
⁵² ÚJVÁRI PÉTER, MAGYAR ZSIDÓ LEXIKON, Budapest, 1929, p. 573-574

The press of the time is also quite lacking in information on the subject. The synagogues appear in Romanian and Hungarian articles only when they have suffered certain calamities or when they can be used as a platform for various election campaigns.

The “Talmud Tora” Synagogue

The building is situated on 9 Mai Street (photograph) and we assume that it was built either during the end of the 19th century or the beginning of the 20th century. As we’ve previously mentioned, Ioan Popescu considers 1910 as being the year in which it was built.

We will refrain from reproducing all the anecdotal information found in the works mentioned and we will just add that the synagogue was built in an oriental style with a spacious interior and a basement that served as a traditional ritual bath.

The photograph here was taken in the autumn of 1965, an interesting detail is that the City Hall's urban planning office had decided to demolish the synagogue in 1963, but this had to be delayed because of all the work being done all over town.⁵³

Jewish Parliamentary Club, 1928. From left to right: Michel Landau, Tivadar Fischer, Mayer Ebner, József Fischer⁵⁴

Before the parliamentary elections in 1932, in February of the same year, the “Talmud Tora” synagogue became an election stage during the Jewish National Party’s tour through Maramureș and the candidates were Iosif Fischer and Michael Landau. Their rally had been planned to take place in the cinema hall, but it was unexpectedly canceled by the Prefecture of Maramureș. The two candidates entered the synagogue under the pretext of wanting to pray, where they proceeded to meet with approximately 800 voters. They managed to deliver their speech right before the police intervened and broke up the crowd.

⁵³ Schön Dezső, *Ahol még nem tudják, hogy már szabad sírni*, Új Kelet, 19th November 1965

⁵⁴ [https://en.wikipedia.org/wiki/Jewish_Party_\(Romania\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Jewish_Party_(Romania))

The “Machzike Tora” Synagogue

The building stood on the intersection between 9 Mai Street and Popa Lupu Street. As was the case with “Talmud Tora”, the dates when this synagogue was built and when it was demolished are still a mystery to us. Taking into consideration accounts from various eyewitnesses, this synagogue was newer and more modern than “Talmud Tora” so we can assume it was built later.

This synagogue was mostly visited by Jews living in the Felszeg slums (upper parts of the city), the area that will later be known as Bogdan-Vodă, neighboring the area where the livestock fair was held. The Felszeg slums, which was mostly inhabited by Jews, was one of the poorest areas of the city. “... multiple narrow and crowded alleys with rundown houses, built one over the other with no actual planning. The alleys were riddled with bad smelling puddles and garbage which would surely have been the cause of disease outbreaks.”⁵⁵

The Machzike Tora synagogue, also known in the press as The Felszeg Synagogue became the

center of public attention because of some incidents or, as was the case with the Talmud Tora synagogue, events related to elections. Further below we will list three events that we consider to be among the more interesting ones.

The year of 1930 was extremely tense for the Jewish community in Maramureș. Two events related to Maramureș Jews have made the front

⁵⁵Látogatás Máramarossziget zsidó nyomortanyáin, Uj Kelet, 8th January 1927, nr.5, p.2.

page of Romanian and foreign newspapers. In July of the same year, a fire in Borșa burned down its entire Jewish neighborhood, this fire happened only a few weeks after some public disturbances were caused by Legionnaire agitators.

In July, other sources in the press broke the news that Sighet's large synagogue had burned down. The event gravely affected the country's prestige as a United Nations delegate was present in town at the time to investigate the Borșa incidents. The official investigations determined that the synagogue was in fact not the large one but the old Sephardic synagogue across the road from the large one on Basarabiei Street mentioned in the press; this old synagogue was used as a house of prayer at the time of the fire. Furthermore, the building had not burned down, the fire affected only part of the flooring. The person responsible for spilling petrol and attempting to burn the old synagogue down has never been caught.

A few weeks after these two events, a new fire burns down two homes located near the Machzike Tora synagogue; keeping in mind the current context, it seems probable that this was also the work of a criminal. Brassói Lapok newspaper presents this as a continuation of the Borșa and Sighet incidents, calling them "a sequence of shocking events"⁵⁶. Later they described the night between 29th and 30th August 1930 in which residents stood guard until dawn and the items of worship had been stored for safekeeping. The alleged perpetrators were never caught but it is also possible that the fire had broken out from natural causes.

Another event related to the Machzike Tora synagogue, which appeared only in Keleti Ujság newspaper from Cluj, took place on 2nd May 1933. A very short article announces that, during the night, a red flag had been raised on the Felszeg synagogue by unidentified communists. The flag was noticed

⁵⁶ Brassói Lapok, 1930. augusztus (36. évfolyam, 169-190. szám)1930-08-31 / 190. szám

during morning prayer and, in short time, the police circled the perimeter and those found inside the synagogue were taken in for questioning. The perpetrators were never found⁵⁷.

The third and final event we wish to mention related to this place of worship concerns the presence, "among the honest people of Felszeg⁵⁸", of the National Jewish Party president Tivadar Fisher on Saturday 9th December 1933, when he attends the synagogue for morning prayer. This visit takes place, obviously, within the context of the parliamentary elections which were about to take place in approximately two weeks. According to party newspaper Uj Kelet from Cluj, this moment was a highly publicized one.

front of the entrance.

Middle School Nr. 4

Built in 1902, the same year as Middle School Nr. 2, this was initially named The State Elementary School on Rákóczi. During the interbellic years it was called State Primary School Nr. 1.

This photograph shows the building during interbellic times when it functioned under the name of **State Primary School Nr. 1**. The famous chestnut trees appear young here in

⁵⁷ Keleti Ujság Keleti Ujság, 1933. május (16. évfolyam, 100-122. szám)1933-05-03 / 100. szám

⁵⁸ Uj Kelet, 1933. december (16. évfolyam, 270-293. szám)1933-12-13 / 279. szám

Interbellic Period

The changing of Sighet's street names after the establishment of the Romanian administration in Maramureș (April 1919) did not take place immediately. Seven months after this event they still kept their old Hungarian names.⁵⁹ By government decree Nr. 71 on 15th May 1920, Transylvania's general office of secretary ordered that: „streets shall be given Romanian names related to: history, the royal family and great men of the country from the past and of those that helped build The Great Romania”⁶⁰. We can assume that following this decree, Rákóczy Street became Bogdan-Vodă and Timar (Tanners') became I.C. Brătianu.

⁵⁹ Ștefan Bota, *Mărire lui Dumnezeu și 1918*, Sfatul 28 noiembrie 1919, p.3

⁶⁰ Pál-Antal Sándor, *Indicatorul istoric al străzilor, pasajelor și piețelor din Târgu Mureș*, ed. LYRA Srl. Târgu Mureș, 1997, p. 37

The Small Market

Close to Talmud Tora, a small market operated between the two streets and it was called „The Small Market”. The postcard below presents an idyllic image of this market from 1916.

The preservation of an actual real image of this market is possible mostly thanks the American writer and photographer Herbert Jacob Seligman (1891-1984). Between 1936-1938 he held the role of director for public relations of the American Jewish Joint Distribution Committee ⁶¹ humanitarian organization, and under this role he visited Jewish communities in Poland, Romania and Lithuania over the course of two

trips between 1936 and 1937. In 1937 he arrived in Sighet and as a result of this visit 21 photographs are stored in the J.D.C Archive. Similarly to the other towns he visited, Seligman was attracted to markets and fairs as they were „the heart of the Jewish communities in Eastern Europe”⁶². Out of those 21 photographs from the J.D.C Archive approximately 13 of them represent and immortalize” The Small Market”.

The press of those times described it as being “a dirty place, with rotten stalls and booths, placed randomly while often the wares were displayed directly on the pavement. (...) and where garbage was thrown without any protocol near the synagogue’s fence”. The Small Market wasn’t the only food market

⁶¹ Jewish humanitarian organization founded in 1914 in New York.

⁶² Mikhail Mitsel, *Jewish Life in Eastern Europe before the Holocaust through the Eyes of the JDC Photographer Herbert J. Seligmann*, <https://www.academia.edu/30208464>

in town facing these issues. The Big Market was in the same situation, as were the stalls at the end of Slatinei Street, the ones near the border crossing and the ones on Dorobanților Street, today Traian.

From the start of the fourth decade of the last century, we can find, in the local press, a series of ideas and plans for modernizing and beautifying the town. A strong accent is placed on outdoor trade and on resolving this sector's issues by building exhibition halls.

A first attempt to solving this problem takes place in July of 1930 when Dr. Vasile Ilea, as newly elected local counselor, calls for a meeting with „all those interested in improving the aesthetics of the town”⁶³. On this occasion he presents his vision for modernizing the town, which includes, among others, transforming the central food market into a park, which raises the issue of moving the central food market. Vasile Ilea's plan for this was to reorganize the Small Market and to build modern exhibition halls for displaying wares.

In 1932 Vasile Ilea became a prefect and he could apply his urbanistic project. While collaborating with mayor Alexandru Balint, work begins on building the new park; between August and October the Virgin Mary monument is moved from its initial place (today in front of Taras Sevcenko high-school) to the end of the market (approximately in front of the Roman-Catholic Church). The park's perimeter will now be leveled and paved. This project also included raising two new monuments: one dedicated to The Great Union, and the other dedicated to Dr. Gheorghe Bilașcu⁶⁴. In April 1933 Vasile Ilea quits from his role as prefect, leaving the work regarding the unfinished park and monuments (which will never be raised⁶⁵) to those taking the role after him. As mentioned before, this new park led to the closing, probably partially, of the central market and, as a result, to the loss of the traditional location of the weekly Friday

⁶³ Dimineața, 8 august 1930, p. 8

⁶⁴ Idem, 21 octombrie 1932, p.2

⁶⁵ Idem, 24 martie 1933, p.12

fair. This was probably the moment when merchants moved their stalls to the small market, and when the Friday fair began to be held on the streets surrounding the new park.

As far as we know, the current location of the food market was decided by Iuliu Hodor, mayor of town between February and December 1937. He proposed setting up the market in the garden of the Association For The Culture Of The Romanian People Of Maramureș, and also proposed renting this space for a period of ten years. It appears the mayor's idea was well received by the city council because, at the end his term, Iuliu Hodor mentioned the relocation of the market as one of his achievements⁶⁶.

On 29th December 1937, the government led by Octavian Goga, leader of the National Christian Party, was established. Iuliu Hodor was replaced as mayor by Professor Tănase Pușcă, president of the National Christian Party in Maramureș. During the first council meeting led by the new mayor they decided on extending the period for renting the Association's Garden to twenty years⁶⁷.

During his short term, Tănase Pușcă – who will later be replaced after the establishment of the royal dictatorship on 10th February 1938 – canceled the concessions for all the stalls in town signed by previous administrations thus forcing merchants to move into the new food market⁶⁸.

The first of the two mayors that ran Sighet during the Royal Dictatorship, Emil Șimonca president of the Sighet Courthouse, is the one under which the food market is opened. This is where the town will have its long-awaited commercial halls and concrete stalls. This market will also have tables dedicated for greengrocers and pottery salesmen and it will serve as the location for the Friday fair⁶⁹. Beginning with 1938, stalls began disappearing from the town's streets while the Small Market lost its relevance and was closed down either at the end of 1938 or the beginning of 1939. Nevertheless, even after the Second World

⁶⁶ Universul, 17 octombrie 1937, p.14

⁶⁷ Idem, 11 Februarie 1938, p. 14

⁶⁸ Universul, 18 mai 1938, p.14

⁶⁹ Idem, 21 august 1938, p.10

War, the place where the Small Market once stood was still being referenced as “Kis Piac” (Small Market – in Hungarian). Keeping an old town tradition alive, day workers and wagoners could still be found gathering here looking for work.

Sadly, under the same Emil Şimonca and somehow related to the new food market, the town lost its summer theater, known as Prielle Kornelia or the City Theater. This had been built in 1887 and was located near the market entrance on Mihai Viteazu Street, facing the Street then known as Szinhaz Utca (Theater street). In the press of those times, the reasons for the theater’s demolition vary from one publication to another, some of these reasons being: the building was inadequate and unhygienic and the area was needed for setting up a market for groceries and other things⁷⁰; the area was needed to build a bus station equipped with gas tanks⁷¹; the „ramshackle” construction was built from planks and it could only be attended during the summer⁷²; the theater was only used by Hungarian and Jewish groups and was only open during the summer⁷³.

During the same time that the summer theater was being demolished, work began on renovating The Redut Palace Cinema (the cinema building) and repurposing it to function as both a theater and cinema. The interior and the stage were both expanded and modernized. The new Communal Theater or The ARO Cinema as it was also called opened in November of 1938.

The Firehouse

The summer theater’s demolition is relevant to our study as most of the reusable materials were used to build the firehouse which is located within the perimeter studied here.

⁷⁰ Gheorghe Dăncuş, Din realizările Primăriei Sighetului, Graiul Maramuresului, 25 iulie 1938, p.5

⁷¹ Uj Kelet, 4 septembrie 1938, p. 7

⁷² Tribuna, 19 noiembrie 1938, p.10

⁷³ Universul, 21 august 1938

A new firehouse was extremely necessary as the old barracks for volunteer firemen could not accommodate the 24 men in the local firemen unit and it also lacked the parking space for the new fire truck acquired by the town in August 1938. The new firehouse is built on the lot where the old ice factory, belonging to the city hall, stood on Bogdan-Vodă Street Nr. 34.

The new building was equipped with a watch tower for detecting fires. The previous observation point was the tower on the Calvinist Church, but it stopped being used after the fire of 14th February 1931. As mentioned before, most of the material used for the firehouse's construction came from the demolished Summer Theater and the builders were the members of the actual firemen unit. Building costs were only 333.000 lei, quite low considering that the new fire truck cost the town 550.000 lei.

Bogdan Vodă Street and the Firehouse

The period between 1940-1944

After The Second Vienna Award on 30th August 1940 Northern Transylvania was under Hungarian administration. The Hungarian Royal Army entered Sighet on 5th September and, on the next day, the last interbellic mayor, Gheorghe Tite, surrendered the town.

As mentioned before, Bogdan-Vodă Street and I.C Brătianu Street revert back to their old names before 1920 Rákóczi and Timar.

During these years, the area studied here went through its most tragic period of time since its existence. Being inhabited by a large number of Jews, these streets became part of the 1944 ghetto.

It's important to mention that it was not The Second Vienna Award that sealed the fate of the Jews in Maramureș, through this decision they only switched from under the previous Romanian antisemitic laws to the Hungarian antisemitic laws. Germany's occupation of Hungary on 19th March 1944 proved to be fatal for the Jewish community. To hide their intentions and to give crime legal legitimacy, on 12th April, Northern Transylvania and Transcarpathia were declared military zones, the reason for this being their vicinity to the front. Operations of gathering Jews into ghettos started on 16th April, while the actual decree giving this action legal legitimacy was given only on 26th April and published in the official monitor and press only on 28th April⁷⁴. According to this decree, Jews from small towns and villages needed to be relocated in towns of over ten thousand inhabitants, where the administrations of those towns will decide the area where Jews were permitted to live, thus creating ghettos. The area designated for Sighet's ghetto had its borders on the following streets: Rákóczi (today Bogdan-Vodă), Thököli (today Dragoș-Vodă), Gombos Gyula (today George Coșbuc) and Hajnal (today Tudor Vladimirescu).

⁷⁴ Dunántúl Dunántúl, 1944. április (34. évfolyam, 74-97. szám)1944-04-28 / 95. szám

The perimeter was surrounded by barbed wire and windows were painted over with lime to stop those inside from being able to see outside.

The area found on the town's map from 1943

Just 12 days after Jews began being segregated into ghettos, on 28th April 1944, the Karpadi Hirado newspapers announced that in Sighet „the relocation of Jews into ghettos has been taking place for days and will be finalized in a day or two”. Jews living on Szent István (today Iuliu Maniu), Horthy Miklós Square (today Libertății), Liceum (today Mihályi de Apșa), Szilágyi István (today 22 Decembrie) and Rákóczi (today Bogdan-Vodă) had already been moved into ghettos and the city offered to transport their goods to their new homes free of charge⁷⁵ (Sic!). During their relocation, many people tried to hide their

⁷⁵ Potrivit rechizitoriului Tribunalului Poporului din Cluj, evreii mutați în ghetou au fost împiedecați să ia cu ei mai mult de 50 kg.

valuables; these valuables ended up confiscated while their previous owners together with their accomplices were made accountable for breaking the law.

Christians living within the ghetto perimeter received apartments in other areas around town⁷⁶.

As proof of the hypocrisy typical to that regime, on 28th May, the day in which the last train left from Maramureş to Auschwitz, the Függetlenség newspaper from Budapest published the following headlines: „40% of Sighet’s population has been relocated into the ghetto” and „The most Jewish town in Hungary has been liberated”.

The same paper had an entire page dedicated to the situation in Sighet, listing positive and negative effects resulting from this operation. Under positive results they mentioned: the disappearance of the black market and lowering of food prices; the population becoming calmer in the absence of those spreading „horror stories and alarming rumors” (Sic!). Under negatives they mentioned: the town losing 40% of its population and the closing down of the best stores in town, but soon this would be remedied by the Baros Organization⁷⁷ which will replace Jewish merchants with Hungarian ones, while the demographic deficit will be resolved through „the repatriation of our race brothers”, in other words colonizing Sighet with Hungarians⁷⁸.

Whether or not these ideas were truly on the agenda of Hungarian leaders or if they were just propaganda, they paint a clear picture of the regime established in Hungary after 19th March 1944.

Another fact that should be mentioned is that, when those words were published in the press, the close vicinity of the front lines and the danger of the town being occupied by the soviet army were indisputable realities. During his inaugural speech on 27th May 1944, the new head of the Maramureş

⁷⁶ Dunántúl Dunántúl, 1944. április (34. évfolyam, 74-97. szám)1944-04-28 / 95. szám

⁷⁷ Baross Szövetség. Merchant and Industrialist Society, led by christian national principles.

⁷⁸ Függetlenség Függetlenség, 1944. május (12. évfolyam, 98-121. szám)1944-05-28 / 120. szám

Committee, László Szaploneczay, stated the following: „Today, all of Hungary’s inhabitants live in a stronghold under siege”. Only through „brotherly cooperation” can these people defeat the enemy outsiders that threaten to „tear down the walls”, and only through „brotherly cooperation” can the enemies inside, that had just been defeated, be prevented from ever raising their heads again”⁷⁹. The inside enemies, according to Szaploneczay, were the Jews.

The ”stronghold’s walls” did not last for long because only five months after that speech, on 18th October 1944, the soviet army’s troops will enter Sighet.

The Postbellic Period

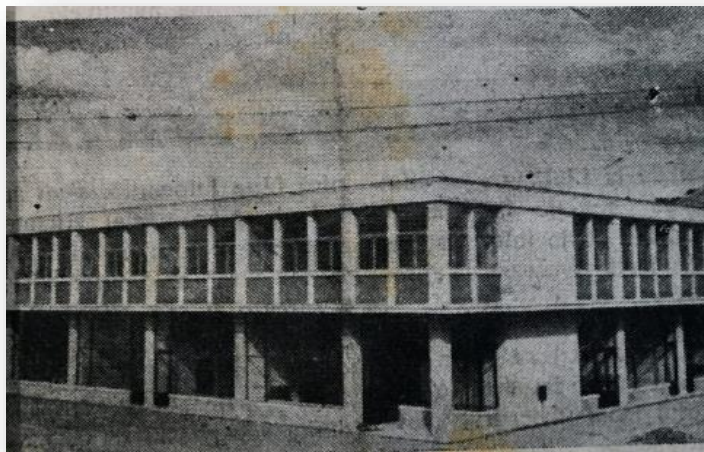
After the Romanian administration took over Maramureș, Sighet’s streets once more changed their names to the ones before 30th August 1940, but this time a lot of those names were no longer ideologically compatible to the new political context. Therefore, I.C. Brătianu Street became 9 Mai Street, in honor of Victory Day against fascism.

Beginning with the 60s the area we’re focusing on started to gradually transform. In April 1961, the weekly *Viața Liberă* paper informed that the CFR (Romanian Railways) workers and students of School Nr. 4 have volunteered many hours of work dedicated to the park on Bogdan-Vodă Street⁸⁰.

⁷⁹ *Függetlenség* *Függetlenség*, 1944. május (12. évfolyam, 98-121. szám)1944-05-28 / 120. szám

⁸⁰ Andrei Năsui, *Pentru înfrumusețarea orașului* (trans For the town’s beauty), *Viața Liberă*, 14th April 1961, p. 3

In the same year of 1961, work started on the construction of **Complexul Cooperatist Deservirea**. On this lot where the commercial „Complex” stands today, there used to be a two story building which stretched between the two streets. In July of this same year „intense work was being done on finishing the ground floor” which was meant to hold various departments of Cooperativa Deservirea⁸¹.

In May of 1962 the Viața Liberă paper announced that the first floor of the „Complex” had been finished and displayed the photograph of the new building meant for Cooperativa Deservirea and Cooperativa Pielarul⁸².

⁸¹ Adalbert Navratil, Se înfrumusețează orașul, Viața Liberă, 21 July 1961, p.1

⁸² Viața Liberă, 18 Mai 1962, p. 1

The work on the second floor started in March of 1964⁸³ but, unfortunately, we can't say for sure when it was finalized.

Construction work on the second level of the „Complex”

„A more rational approach to the placement of some edifices”

Law Nr. 58 from 1st November 1974 concerning the systematization of urban and rural areas had resulted in the partial and sometimes total disappearance of historical centers in most of Romania's cities. In their place, the administrations raised residential buildings and civic centers where the new cultural-administrative institutions would be found. This tendency was greatly accelerated by the end of the 70s and beginning of the 80s, when this idea of systematization became an integral part of both the annual and the five-year development plans. In Sighet, the new Civic Center was to be built over the following streets: Tudor Vladimirescu, 9 Mai, Bogdan-Vodă and Gheorghe Șincai.

⁸³ Viața liberă, 24 martie 1964, p.1

An important moment, that could even be considered a catalyst for the town's systematization process, was Nicolae Ceaușescu's visit in 1981. On this occasion, a model of the town's systematization plans was set up in front of Combinatul de Prelucrarea Lemnului (Wood processing plant). This moment, when Nicolae Ceaușescu was presented with the model, is registered both in the "Official News Bulletin of the Socialist Republic of Romania" and in a cliché written in the "Muzeul Maramureșan" archive:

The town officials presented a model of Sighetu Marmăției and of future development plans for this secular town, proving that in the last five years, thanks to a great investment program, the town's economic power has doubled, numerous residential buildings have been raised and, thanks this, 50% of the population now lives in new homes. Examining the model for the residential projects in „Bogdan-Vodă“ in the central area, comrade Nicolae Ceaușescu made various proposals meant to contribute to a more rational approach to the placement of some edifices⁸⁴.

On the third day which was also Nicolae Ceaușescu's last work visit in Sighet, in May 1986⁸⁵, the presidential helicopter landed on the municipal stadium and: *“From an open car, comrade Nicolae Ceaușescu with comrade Elena*

⁸⁴ Buletinul Oficial al Republicii Socialiste România, 6th November 1981, p. 5.

⁸⁵ Nicolae Ceaușescu visited Sighet in 1974, în 1981 and in 1986.

Ceaușescu reacted kindly to the friendly crowd around them, this was the solemn atmosphere in which our dear guests left towards the first objective of their work visit schedule in Maramureș.

The same enthusiastic atmosphere covered the town's main arterial roads which turned into corridors full of life and excitement”⁸⁶.

The visit's first objective was Combinatul de Prelucrarea Lemnului (Wood processing plant) and, to get there, the official motorcade had to travel along Bogdan-Vodă Street. It has been said that the presidential couple had expressed their dissatisfaction with the slow rhythm in which the systematization process was progressing at that time.

In the issue published on 28th October 1987, under the headline “Sighetu Marmăției – un oraș care trăiește momentul său de afirmare” (a city experiencing its moment of affirmation), the Scînteia Tineretului magazine dedicates an entire page to our city. The article contained a long interview by the mayor Aurelia Tecușanu. Asked about how the city would look like in the future, she answered the following: *“In a not-too-distant future! Following 1986's visit of our party's general secretary, we have a very clear plan for systematization. Up until now we concentrated all of our efforts on creating „Unirii“ and „Bogdan-Vodă“ neighborhoods, making sure that all conditions for modern comfort are met. Now, our construction team's focus switches to the area between C.P.L. and where we are now (the current city center), where we will establish a new center worthy of Sighet's actual status, and of its future aspirations. In spite of its age, we currently live in, as I've mentioned before, a very young city”⁸⁷.*

Most of the houses will have been demolished by 1989, but the New Civic Center will never be finished.

Curator Alin Spiridon Pralea

⁸⁶ Scînteia Tineretului, 22nd May 1986, p.2

⁸⁷ Scînteia Tineretului, 28th October 1987, p. 3

Sighet - oameni, locuri, povești

Ilies Ștefan: În curtea mare din stânga pozei au stat familii ca Bența, Nan sau Stark, ceasornicarul.

The large courtyard on the left side of the photo was home to families such as Bența, Nan or Stark the watchmaker.

Maria Ferenczy: Deasupra porții este emblema farmaciei, iar cum urcai la etaj la stânga a fost o statuie... o femeie... familia Béres, farmacist... nostalgie...

Above the gate you can see the sign of the pharmacy and as you climbed up the stairs at the first floor there was a statue... a woman... the Béres family... nostalgia...

Nicolae Octavian Tarnița: Frumos oraș, acum pe acolo este insula Petrom + un mic refugiu +imitație de părculeț, vai cât mergeam pe aceste străduțe după 1975 când am mai crescut de pe la 9 ani!

Beautiful town, now over there you can find the Petrom island, a small refuge, a very small park, oh I used to walk these small streets so much after 1975 after I grew up a bit, ever since I was around 9 years old.

Ilies Ștefan: Pe terenul viran din dreapta, unde sunt plopii și urmează casa frizerilor Strimbely, întotdeauna venea ciroul, mai precis,, „ringispil” și câteva tarabe de tras la țință.

The vacant land on the right side near the tall trees, after which you could find the house of the barbers Strimbely, was where the “circus” (town fair) always came, they would have a merry-go-round and a few booths for shooting at targets.

Gheorghe Șiman: Casa este pe strada 9 mai. Acolo stătea frumoasa colegă de clasă, Kopel Livia. În stânga stătea maistrul școlar(?). Urmează casa lui Sala baci (Sala Ismail) cel cu înghețată. Mai în sus urmează castanii.

The house is on “9 Mai” (9th May) Street. That’s where my beautiful classmate Kopel Livia used to live. On the left side was where the school foreman(?) used to live. Next is the house of Sala bacsii (mister Sala) (full name Sala Ismail) the one who used to sell ice-cream. Further up the road you would find the chestnut trees.

Elena Preda: Este locul în care am copilărit și crescut până la demolare -1988. Am fost un amestec de etnii și confesiuni mare. A fost minunat.

This is the place where I grew up and spent my childhood until they started demolishing it in 1988. There was a mix of multiple ethnicities and denominations. It was wonderful.

Maria Ferenczy: Strada.9 Mai. Poarta mare: fam Batin, fam König -Zaharanszki. Legătura cu strada Bogdan Vodă. Casa Varga și Szelaibert Magdalena.

9 Mai (9th May) Street. The large gate led to the Batin family and the König -Zaharanszki family, connected to Bogdan Voda Street, the house of Varga and Szelaibert Magdalena.

Emil Berczi: Palatul telefoanelor 1969-2019. Aici, pe colț strada 9Mai cu strada .Dragoș Vodă a fost inițial o clădire cu spații comerciale și curte comună cu locatari. Era chiar o grădiniță, prin 1966-67, în urma unei explozii (butelie de gaz a unui locatar) întreaga clădire a fost demolată, pe locul ei a fost construită Poșta Nouă, unde a funcționat centrala telegrafică, operatoarele telefoniste, centrala automată telefonică, În urma modernizărilor în telecomunicații a rămas o parte a clădirii cu echipamente de telefonie, clădirea fiind vândută. Fiind o clădire centrală și emblematică a orașului, totuși nu a prezentat interes oficialităților locale de a o cumpăra . În 64-65 am umblat la grădiniță aici, iar din 1980-2004 am lucrat în această clădire.

The Phone Palace (Building) 1969-2019. This is the corner between 9 Mai Street and Dragoș Voda Street. It was initially a building with spaces dedicated to commercial activities and there was a common courtyard for people living there. It was even a kindergarten in 1966-67 but, after an explosion caused by one of the residents' gas tank, the whole building was demolished and in its place they built Posta Noua (The New Post Office). This is where the telegraph center was set up, where the telephone operators worked and where we had an automatic telephone switchboard. After advancements in telecommunication technologies a part of the building was left with old telephone equipment and it was later sold off. It was a central landmark and an emblematic building in this city but unfortunately the local officials didn't

consider it valuable enough to buy back. In 1964-65 I attended the kindergarten here and during 1980-2004 I worked in this building.

Gheorghe Șiman: În clădirea care a fost demolată după o explozie a doua butelii cu gaz era o grădiniță idiș.

The building that was here before was demolished after an explosion caused by 2 gas tanks. It was Yiddish kindergarten.

Danciu Adrian: În casa de pe colț a fost fostul M.A.T. (n.n.- Monopolul Alcoolului și Tutunului)

The building on the corner functioned as the old MAT (Monopolul Alcoolului si Tutunului translated Local Alcohol and Tobacco distribution center).

Livia Katz: M-am născut pe strada 9 Mai, la numărul 5. În această poză se vede casa, tot în stânga. La aceeași adresă se afla și M.A.T-ul, cu pivnițe care se aflau sub toată lungimea casei. Am locuit în această casă, cu curtea ei mare, timp de 17 ani. După ce am plecat, în 1964, nu m-am mai întors la Sighet de mulți, mulți ani. Dar mi s-a spus că casa mea nu mai este acolo. Când m-am întors în 2016 pentru o vizită, știam că nu îmi voi găsi casa. Aceste fotografii mă aduc înapoi la zilele copilăriei mele, o perioadă foarte frumoasă și fericită. Să văd fotografiile de pe strada 9 Mai este un adevărat cadou pentru mine.

I was born on 9 Mai Street, Nr. 5. You can see the house on the left side of this photo. At the same address there was the MAT (Monopolul Alcoolului si Tutunului translated Local Alcohol and Tobacco distribution center), they had basements under the entire length of the building. I lived in this house with its large courtyard for 17 years. After that, in 1964, I left and I hadn't returned to Sighet for many many

years. I had been told that my house was not there anymore. When I finally returned to visit in 2016 I knew that I wouldn't find the house. These photographs take me back to my childhood days, a beautiful and happy time in my life. Being able to see these photographs of 9 Mai Street is a true gift for me.

Todora Crisan: Livia Katz, te știu, am locuit la nr. 9, aveai o servitoare pe care o chema Irina, așa îmi amintesc.

Livia Katz I know you, I lived at Nr. 9, I recall that you used to have a maid and her name was Irina.

Livia Katz: Todora Crisan, este posibil. Dacă ai locuit la nr. 9, îți amintești de M.A.T. și de șeful și familia lui? Dacă îmi amintesc bine, se numea Grigore Paraștie și avea o soție, Stela, și doi copii, Pupi (Isabela) și Sorin. Îmi amintesc de foarte puțini oameni de pe stradă, în afară de Șiman Gicu și familia lui și, bineînțeles, de prietenii mei care locuiau mai jos pe stradă.

Todora Crisan It's possible. If you lived at Nr. 9 then do you remember the MAT and it's manager and his family? If I recall correctly, his name was Grigore Paraștie and he had a wife called Stela and two children Pupi(Isabela) and Sorin. I remember very few people from the street, besides Siman Gicu and his family, and of course my friends that lived further down the street.

Emil Berczi: Strada 9 Mai, aproximativ, în dreptul OMV, după intrarea la moară, mergând spre centru din direcția BIG. Brazii din fundal sunt în curtea bisericii lui Man (actualul protopopiat ortodox).

9 Mai Street, on the right side now there's the OMV petrol station, after that there's the entrance to The Mill (popular place for grain trade) headed towards the city center from BIG (neighborhood further up the road from 9 Mai). The fir trees in the background are in the yard of Man's church (presently Orthodox Deanery)

Gheorghe Kadar: În prima casă am stat până la 10 ani. Următoarea e a cantorului Șiman Gheorghe. *I lived in that first house until I was 10 years old. The next one is, the church singer, Siman Gheorghe's house.*

Dan Simona: Gheorghe Kadar, și după fam. Șiman e casa bunicilor mei, fam. Dan, următoarea e fam. Bumbar... Am amintiri frumoase de acolo...

Gheorghe Kadar And after the Siman family house is my grandparents' house, The Dan family, next one is the Bumbar family... I have beautiful memories there...

Ecaterina Olga: Ulterior a fost Centrul de Recoltare a Sângelui.

Later this became the Blood Collection Center.

Nicolae Octavian Tarnița: Îmi amintesc că era o vulcanizare într-o curte, cam pe unde este cofetăria Ileana, după care birtul lui Miron, strada cu intrare pe dreapta, strada Creangă dinspre str. Bogdan Vodă și continuând cu case frumoase și cochete, până la sensul giratoriu Kaufland și, mai departe, spre Petrom pe ambele sensuri. Colegi sau prieteni au locuit zeci de ani acolo, acum sunt blocuri sau magazine, singura rămasă este (casa) fam. Bârsan, fostul reparator de pantofi, lângă Unicarm.

I remember there was a tire repair shop in a yard, around where you can now find the Ileana cake shop, after that Miron's bar, the street with an entrance on the right side, Creangă Street coming from Bogdan Vodă Street and further there were nice stylish houses up to the roundabout intersection near Kaufland and further up to Petrom (petrol station) on both sides. Various colleagues and friends had lived there for tens of years, right now the places are buildings and shops, the only remaining house is the Bârsan family house, the old cobbler, near what is now Unicarm (supermarket).

Jana Maria: Pompierii, iar lângă, era geamul brutăriei de unde luam jumate de franzelă caldă când ieșeam de la liceu. O mâncam până acasă.

That's the fire station, and right next to it is the window to the bakery where I used to buy a warm half of a loaf of bread when I came home from high school. I would eat it all by the time I arrived home.

Fekete Attila: Tüzoltó Laktanya =Pompierii, scrie foarte frumos sus.

Tüzoltó Laktanya means Fire station, really nice writing up there.

Emil Berczi: Casa în care a locuit procurorul Naste, era o vilă de patru familii; în anii '60 admiram, mirați, un Renault vișiniu.

This is the house where Naste the prosecutor lived. It was a villa for four families; in the 60s we would all admire, in awe, a burgundy Renault that was parked there.

Ersek Tiberiu: Petrom, centru, blocul mai există

Petrom (petrol station), the center, the building still stands.

Relu Ilies: Da. Peste drum de fosta Ileana, iar în dreapta, în plan secund, se vede clădirea Școlii nr. 9.

Yes, across the road of the old Ileana cake shop and on the right side, in the background you can see the building for School Nr. 9.

Ilies Ștefan: În curtea acestei clădiri funcționa o fierărie. Pe partea în care se lucrează, după stâlp, trotuarul făcea o mică curbă, iar în următoarea casă, după stâlp, stăteau familiile Suciu și Oros.

There used to be a smithy in the courtyard of this building. On the side where you can see work being done, after the pillar, the sidewalk would take a slight turn and then in the next house, after the pillar, is where the Suciu family and the Oros family used to live.

Pamela Cosa: Ilies Ștefan, așa e. Îmi amintesc de fierărie, azi vulcanizare...

Ilies Ștefan That's right, I remember the smithy too. After that it was a tire repair shop.

Pamela Cosa: Clădirea cu ușa neagră, la colț, e strada copilăriei mele, Căprioarei, acum e vulcanizare (mai multe, una lângă alta)...peste drum unde se face trotuarul e acum Kaufland...

The building with the black door, on the corner, that's my childhood street, "Caprioarei" Street. Right now it's a tire repair shop (multiple companies next to each other) ... across the road where they're building the sidewalk is where you can find Kaufland (supermarket) today.

Maria Ferenczy: Belus Nagy, nu e colțul cu str. Căprioarei? Unde-i ușa a fost un pantofar, Bota, iar acum este renovată casa...

Isn't this the corner with Caprioarei Street? That door used to lead to an old cobbler called Bota, today the house is fully renovated...

Ilies Ștefan: Da, casele există. În dreapta stătea familia Koning; el era maestru instructor la liceu (băiatul trăiește în Arad sau Timișoara și este patron având o fabrică de scaune). La ora actuală acolo funcționează un magazin second-hand... iar în clădirea mai mare din stânga trăia familia Kobel; ei fiind evrei au emigrat, iar în prezent în clădire este un fast food sau cam așa ceva.

Yes, the houses still exist. On the right side is where the Koning family used to live. Mr. Koning was a high-school foreman instructor (his son

now lives in Arad or Timișoara and owns a factory that makes chairs). Today you can find a second-hand shop there. In the bigger building is where the Kobel family used to live; them being Jews they emigrated and today the building is a fast-food shop or something like that.

Ilies Ștefan: După primul stâlp, unde începe un loc viran, era moara orașului; actualmente piața de cereale și tot acolo erau și grajdurile pentru caii orașului, cai folosiți la dube cu care se făcea aprovizionarea magazinelor, în special făină, produse de patiserie, pâine.

Behind first pillar, where you can see a vacant lot starting, was the town mill, presently it's a grain market. That's where the stables for the town's horses used to be, these horses would be used for supplying the local shops, mainly with flour, pastry products and bread.

Nicolae Octavian Tarnița:

Fotografia e, cred, din anii 50-60; eu știu că era stația de autobuz amenajată prin anii 70, când întrai acolo era miros de tutun; ce bine era organizat orașul, pe atunci, străzile pavate cu piatră cubică, cișmele cu apă, avizier pe cilindrii de beton, magazinele închideau la ora 13 și reveneau la ora 16, salariații aveau odihna de amiază, program de burghezi, acum în societatea de consum salariații sunt sclavi cu program de lucru 10 ore+. În acele

vremuri la fiecare scară de bloc era afișat anunț ca între orele 13-16 să nu se facă gălăgie pentru că oamenii se odihnesc; merchandilizarea și industrializarea a creat activități cu lucrul în schimburi, non stop, cu rotație săptămânală. În concluzie, am avut un oraș bine organizat și frumos, înghețată la Turcu, halviță la un nenea lângă Primărie, siropuri cu sifon pe stradă, sunt tare multe de spus despre amintirile trăite în superbul Sighet de mine născut în anul 1966; iubesc Sighetul nostru, nu am plecat de aici decât în timpul armatei și facultății. Fiecare sighetean ar putea scrie o poveste despre acest oraș, multe năzdrăvăanii copilărești am făcut în Sighet. Vă salut și vă respect!

The photo is, I think, from the 50s or 60s; I remember this building was used as a bus station in the 70s, when you entered you could smell tobacco inside; the town was so well organized back then, streets paved with cubic stone, water pumps, notice boards on concrete cylinders, shops would close at 13:00 and re-open at 16:00, workers would have a free afternoon for rest, a real bourgeois work schedule, in today's consumer focused society the workers are slaves working 10+ hours a day. Back in those days every tenant building entrance had a sign saying that you should keep the noise down between 13:00 – 16:00 so people could rest. Merchandising and industrialization has created jobs with non-stop shifts and weekly rotations. In conclusion we used to have a beautiful and well-organized town, the Turk's ice-cream, halvah from an old man near the City Hall, soda syrup drink stalls on the street, there is so much to say about the memories I have in this superb Sighetu Marmatiei as a child born in 1966. I love our town, I only left during the army and university. Every one of Sighet's inhabitants could write a story about this town, we used to have so many childhood adventures. I salute and respect you all!

Lazarciuc Iță Mihai: Stația de autobuz de la pompieri.

The bus station near the firehouse.

Mihail Gerald Manole : Ca să fim și mai exacti, de la Panificație. Curtea din dreapta, cea care abia se vede, avea poartă verde de lemn. Numărul 40. În curte, în partea stângă, erau familiile Cosovan, Vișovan, Tudorovici. În curtea din stânga treceam prin gardul din spate și jucam table cu Babi, o fetiță de-o vârstă cu mine. Ne-au demolat primii. În 70.

To be precise this is near the bakery. The yard on the right, the one you can barely see, used to have a green wooden gate, Nr. 40. In the yard, on the left side, was where the Cosovan, Vișovan and Tudorovici families used to live. The courtyard on the left is where I would cross the fence and play backgammon with Babi, a girl my age. We were the first to be demolished in 1970.

Aranyosi Alexandru: În fundalul imaginii se vede clădirea fostei Crucii Roșii.

In the background you can see the old Red Cross building.

Maria Ferenczy: Cred ca e strada 9 Mai cu cei 4 castani mari. Către centru se construiește cartierul Nucului.

I believe this is 9 Mai Street with the 4 tall chestnut trees. Further towards the center you can see Nucului neighborhood being built.

Maria Ferenczy: Strada Bogdan Vodă neschimbată, la colț strada Ion Creangă, Restaurantul Mara-Hrin Miron gestionar.

Bogdan Vodă street is unchanged, on the corner, on Ion Creangă street, stood the Mara Restaurant – managed by Hrin Miron.

Dan Simona: e 9 Mai! Prima casă, de la stânga, e a bunicilor mei, fam. Dan, iar următoarea e (casa) fam. Siman

This is 9 Mai Street! The first house on the left is my grandparents' house, next is the Dan family and after that is the Siman family house.

Livia Katz: Dan Simona, în această casă locuia prietenul meu din copilărie, Gicu Şiman.

My childhood friend used to live in this house, Gicu Şiman.

Gheorghe Şiman: Stânga - casa lui Dan Mihai. Centru - casa lui Şiman Gheorghe. Dreapta- casa lui Tobac.

The house on the left belonged to Dan Mihai. The one in the middle was Şiman Gheorghe's house. On the right – Tobac's house.

Gheorghe Şiman: În faţa casei - taxi de marfă

In front of the house – merchandise transport activities.

Ilies Ştefan: Strada Bogdan Vodă, în casa din stânga stătea familia Kerestes, renumită pentru imensul dud din curte, iar în casa din dreapta stăteau mai mulţi locatari cu o curte comună. Între cele două case era o străduţă îngustă, mereu murdară, așa cum îmi amintesc eu.

This is Bogdan Vodă Street, the house on the left is where the Kerestes family used to live, they were known for the huge mulberry tree they had in their yard. The house on the right housed multiple families and they shared a

courtyard. I remember the street between these two houses was very narrow and always dirty.

Raul Ilies: Ilies Ștefan, străduța comunica între străzile Bogdan Vodă și 9 Mai.

Ilies Ștefan This little street connected Bogdan Vodă Street and 9 Mai Street.

Mihail-Gerald Manole: Vara, când treceam pe sub acel dud, ne luam aer în piept și treceam repede-repede, să nu simțim mirosul dudelor căzute pe trotuar.

During summers when we would walk under that mulberry tree we would take a deep breath and hold it in and walk faster so we wouldn't smell the fallen mulberries on the sidewalk.

Ilies Ștefan: Bogdan Vodă nr 23, fam. Keresztes, casa a fost acolo unde sunt cele două cruci din lemn; în fața bisericii ortodoxe, între Lidl și Carefour. Viață minunată!

Bogdan Vodă Street Nr. 23, the Keresztes family, the house stood where you can now find those two wooden crosses, in front of the orthodox church between Lidl and Carrefour today. A wonderful life!

Maria Ferenczy: Ilies Ștefan: intrarea în muhel-ul fierarului era în strada mică, apoi a început "parcul" acolo, erau case doar pe partea dreaptă și în strada Tímár (Tâbăcari) doar pe partea stângă. Îmi amintesc foarte bine de toți vecinii mei

Ilies Ștefan, the entrance to the blacksmith's workshop was on the small street, after this they started developing a "park", there were only houses on the right side and on Tímár (Tanner) Street there were houses only on the left side. I can still remember all my neighbors.

Ilies Ștefan: Judith-Maria Kommer, fierăria era în ultima casă și de acolo începea parcul, la început înconjurat cu gard din lemn de mesteacăn.

Judith-Maria Kommer, the blacksmith was in the last house and after it is where the park started, in its early days it was surrounded by a birch wood fence.

Ilies Ștefan: Înainte de restaurarea clădirii (după care a devenit o linie de restaurant autoservire) în acea clădire era depozit de cereale, făină albă și mălai. Bufetul, mai bine zis o bombă, era în clădirea alăturată (stânga) unde, ulterior, după mutarea bufetului era o sifonărie și o vulcanizare, de fapt, era clădirea colț cu strada Ion Creangă.

Before being restored (after which it became self-service restaurant) that building was used to store grains, flour and corn. The buffet, which was actually a shabby bar, was in the next building (left) which later became a place where tanks of soda water were sold or refilled and later it turned into a tire repair shop. It was the building on the corner with Ion Creangă Street.

Jana Maria: MM-497, Dacia lui Miron, care, ulterior, a fost implicată în accidentul în care a fost grav rănită soția lui, însărcinată. Restaurantul Mara, unde mergeam să mănânc ciolan cu fasole, tata era director, aveam aceeași Dacie portocalie ca Miron, doar că a noastră era MM-4497, d-l Tiplea. Adoram restaurantul ăsta, pe atunci copil, mă iubeam toate bucătăresele nu pentru că tata era director, ci pentru că doar acolo voiam să mănânc; iubeam simplitatea aceluia loc și mâncarea care mirosea de la ușă, ca acasă; le iubeam pe toate salariatele de acolo, ce vremuri frumoase am trăit, în Sighet de altădată!

MM-497, Miron's Dacia (car brand), he would later have a car accident with it in which his then pregnant wife was badly hurt. There is the Mara Restaurant where we would go eat bean soup with smoked ham, my father was the manager, Mr. Tiplea, we used to have the same orange Dacia as Miron, our registration number was MM-4497. I loved that restaurant, back then when I was a child all the ladies in the kitchen liked me, not because my father was the manager but because it was the only place where I liked to eat; I loved how simple everything was and how you could smell the food from the door and it smelled exactly like home. I loved everyone there, what beautiful years I've had in this Sighet from another time.

Nelu Derda: La acea vulcanizare mergeam cu mingile de 13 lei, la vulcanizare, mergeam și de două ori pe zi, bineînțeles puneam câte 25 de bani fiecare, o pânză de bomfaier încălzită, un petec de cauciuc și gata mingea era ca și nouă. Mai târziu mergeam la Miron la „una mică”. Trec vremurile trec, dar nu-mi pare rău că am trăit acele timpuri.

My friends and I would go to that tire repair shop to fix our 13 Lei soccer balls, sometimes even 2 times a day, we would all put 25 bani each; with a heated carbon cloth, a rubber patch and done, the ball was as good as new. Afterwards we would go to Miron's for a drink. Time goes by so fast, I'm glad I lived through those years.

Ilies Ștefan: Pe terenul viran, între restaurant și următoarea clădire, funcționa cândva o tutungerie și unde puteai cumpăra țigări și pe ouă dacă rămâneai în criză de bani.

On that vacant lot there was once a tobacco shop where, if you were short on money, you could even pay for cigarettes with eggs.

Nicolae Octavian Tarnița:
 Undeva pe "insula între str. Bogdan Vodă și 9 Mai", în dreapta era casa cu pitici și multe flori, oare greșesc? cam peste drum de Lidl, era și stație de autobus IRTA (n.n Intreprinderea Regională de Transport Auto) în zonă până la casa Bârsan singura rămasă până acum între Unicarm și Biserica Greco Catolică, nu sunt sigur va rog să-mi aduceți aminte de acum 45-50 de ani. Vă apreciez provocările de a ne aminti Sighetul

din anii copilăriei noastre și a voastre!

Somewhere on the "island" between Bogdan Vodă street and 9 Mai Street was that house with garden gnomes and lots of flowers, am I right? Somewhere across the street from where Lidl is today was even a bus station IRTA (Intreprinderea Regională de Transport Auto translation Regional Auto Transport Company) near Bârsan's house, the only house left standing today between Unicarm (supermarket) and the Greek-Catholic church, I'm not sure so please correct me, it's been 45-50 years. I really enjoy everyone's contribution to remembering this town from our childhoods!

Maria Ferenczy: Nicolae Octavian Tarnita, era casa Nyistor nr 27 Bogdan Vodă; îmi ere frică de pitici, mai ales seara...

Nicolae Octavian Tarnita, That was the Nyistor family's house, Nr. 27 Bogdan Vodă street; I was so scared of those garden gnomes especially when it got dark...

Maria Ferenczy: Str.Bogdan Voda 25-27, familiile Megyeri, Tokos, Nyistor.

Bogdan Vodă street, numbers 25-27. The families were Megyeri, Tokos, Nyistor.

Nicolae Octavian

Tarnița: Frumoasa casă cu pitici colorați frumos și multe flori, gardul vopsit verde și un câțel mic maro ce latră la poarta; așa îmi amintesc acea casă.

A beautiful house with nicely colored garden gnomes and lots of flowers, the fence was painted green and there was always a small brown dog barking at the gate; that's how I remember this house.

Maria Ferenczy: Bogdan Vodă nr.27, Nyisztor, grădinița cu pitici și multe

flori, Avea un beci foarte mare și curat, când ploua acolo ne jucam, mergeam și cu bicicleta... noi am avut o copilărie, o tinerețe MINUNATĂ

Bogdan Vodă street Nr.27, Nyisztor family, the garden with many gnomes and flowers, they also had a very large and clean basement, when it rained we played there, we would also ride our bikes... we had a proper childhood, a WONDERFUL youth.

Ilies Ștefan: Înainte de a se construi drumul spre CPL aici era dâmb către BIG (nici bigul nu era) și iarna ne dădeam cu sania sau pe gențile de vinilin care aluneca foarte bine. Acolo unde este sas-ul de trecere între blocuri, la BIG era stradă, iar unde este stația de autobuze era o biserică evreiască mare, dar nefuncțională, iar în stânga bisericii, spre centru, era o baie dar numai pentru evrei. Și în poză se cunoaște încă trotuarul din fața caselor, este mult sub nivelul părții carosabile a drumului, drumul

nu era asfaltat, doar nivelat cu piatră concasata sau spartă chiar la fața locului.

Before they built the road to CPL (wood manufacturing factories area) there was a mound of earth here while going towards the BIG neighborhood (it didn't exist yet) and during the winter we would ride our sleds on it, sometimes we would even use our schoolbags which were made from vinyl and were very slippery on ice. Where there is a bus station now there used to be a large synagogue that wasn't functional at that time, and to its left, towards the city center, there was a bathhouse meant only for Jews. I can recognize the sidewalk in front of the houses, it's below the road level, the road was not yet paved, it was just leveled with crushed stone, sometimes crushed there on the spot.

Nicolae Octavian Tarnița: Acum sens giratoriu. Iubesc Sighetul care mi-a dat atâtea trăiri frumoase în anii copilăriei, iar voi ni le amintiți. Vă mulțumesc!

This is now a traffic roundabout, I love this town that gave me so many memories during my childhood years and everyone here is helping us remember them better. Thank you all!

Adrian Iancu: Actuala Bibliotecă Municipală "Laurențiu Ulici".

Today this is the Municipal Library "Laurențiu Ulici".

Lazarciuc Iță Mihai: În zona BIG (Școala nr.4)

This is in the “BIG” area, that used to be School Nr. 4

Lena Trifoi: Intersecția străzii. Popa Lupu cu strada Bogdan Vodă.

This is the intersection between Popa Lupu Street and Bogdan Vodă Street.

Emil Berczi: Între Complex și Blocul (familia Naste) din spatele OMV. Actual magazine. Era un teren viran, multă vreme folosit ca parcare a căruțelor, de unde se putea comanda (înțelegere) o căruță (ștraf=platformă atelaj tras de cai) pentru transportul mărfurilor de dimensiuni mari. Am încercat această precizare fiind mulți tineri care poate ,pentru ei prezintă

interes, de curiozitate măcar. Ștraf=ger (din Austria) Straf (wagen)] 1 (Reg) Camion (cu cai)

This is between today's commercial complex and the building (Naste family) behind OMV. Today these are all shops. There was a vacant lot that would be used for a long time as a parking place for horse pulled wagons. You could hire a “ștraf “ here for transporting goods. There are maybe some who don't know what a ștraf is, it comes from german Straf and it refers to a horse pulled wagon.

Gheorghe Șiman: Emil Berczi, acel spațiu era pe locul sinagogii demolate. Era peste drum de casa familiei Șiman.

Emil Berczi That lot was where the old demolished synagogue used to stand. It was across the road from Șiman's house.

Maria Keresztes :

Da, in curte a fost fierăria
lui Hriczan Iani!

*You could find
Hriczan Iani's smithy
here in this yard.*

Maria Ferenczy :

Maria
Keresztes, mulțumesc
pentru nume, nu mi-am
adus aminte.

*Maria Keresztes
Thank you so much for
the name, I couldn't
remember it.*

Maria Ferenczy:

Strada Bogdan Vodă

nr.29; poarta mare din scândură a fost fierărie. Această casă este lângă casa cu brazi (4), trandafiri, multe flori și pitici. Intersecție între 9 Mai și Bogdan Vodă.

Bogdan Vodă Street Nr. 29; that gate made from planks lead to the smithy. This house is next to the one with the 4 fir trees, roses, lots of flowers and garden gnomes. It's the intersection between 9 Mai Street and Bogdan Vodă Street.

Ilies Ștefan: Lângă Școala .nr 4, în dreapta, poarta mare stătea familia Strimbely (a fost șef la Marmația), iar următoarea clădire era alimentara. Tot pe dreapta, vizavi de școală, stătea familia Pop, știu că erau doi băieți, Alexandru și Traian, iar în apropiere stătea și turcul care vindea bomboane lângă primărie.
This is next to School Nr. 4. On the right, at that big gate is where the Strimbely family lived (Strimbely used to manage Marmația hotel/restaurant) and the next house was a grocery shop.

Here on the right is where the Pop family used to live, I remember they had 2 boys, Alexandru and Traian, and not far from here is where the "Turk" lived, the one who would sell candy next to the City Hall.

Ioan Orza: Maria Keresztes, Juhaz baci cu nuga, ce bună era!

Maria Keresztes Juhaz baci (Mr. Juhaz), the one selling nougat, it was so good!

Ilies Ștefan: Ioan Orza, corect, era singurul din oraș

Ioan Orza That's right, he was the only one in town selling it.

Alexandru Marina: Ilies Ștefan, era Juhasz baci cu "cei la mine nu-i la nimeni", făcea halviță și bomboane. Stătea cu căruciorul în poarta parohiei ucrainene, în centru. Îmi amintesc cu drag de dânsul.

Ilies Ștefan It was Juhasz baci, he would always say "Ce-i la mine nu-i la nimeni!" (translated "What I've got for sale you won't find anywhere else"). He would make halvah and candy. He had his cart next to the Ukrainian Parish's gate downtown. I have fond memories of him.

Nicolae Octavian Tarnița : Vai ce amintiri! Acum în stânga este stația Petrom, în dreapta blocul cu Unicredit, iar în față sensul giratoriu de la Complex; prin dreapta prin curțile părăsite înainte de demolarea caselor se trecea către Școala nr. 9, acum „George Coșbuc”. Vă felicit că ne redați fotografiile cu Sighetul copilăriei!

Oh, all these memories! Today on the left side you can find the Petrom petrol station, on the right you can find the building with the Unicredit bank, and straight ahead is the traffic roundabout next to the commercial complex. On the right kids would cross the abandoned courtyards, of the soon to be demolished houses, to get to School Nr. 9, today it's called „George Coșbuc” School. Thank you for publishing these photos of our childhood town!

Maria Ferenczy: Strada 9 Mai, după această casă a fost moara de cereale. În această casă au locuit mai multe familii, de exemplu Gigi Marmadiu cu soția și cei doi băieți.

9 Mai Street, beyond this house you could find the grain mill. Multiple families lived in this house, I remember Gigi Marmadiu with his wife and two boys.

Ilies Ștefan: Maria Ferenczy, înainte de această casă a fost moara și grajdurile unde a stat Cornel Suciu.

Maria Ferenczy Before this house you could find the mill, the horse stables and Cornel Suciu's house.

Ilies Ștefan: Prima casă înainte de gardul negru era a familiei Strimbely, frizeri din tată în fiu sau pentru cunoscător (KUKAC); în continuare, domnul care făcea cele mai bune floricele din oraș, dar aici trebuie să intervină cei care au trăit în acele case.

The first house right before the black fence was the Strimbely house, they were barbers for multiple generations, nicknamed Kukac. Further down lived the man that made the best popcorn in town, I hope people that lived here will add some more details.

Maria Ferenczy: Da, prima casă Szuhai Sztrimbely Sándor,-Shiller?? bácsi si cumnata dânsului erau două locuințe în curte. Poarta mare tot două locuințe, în stânga Shiller István, în dreapta Jona Pista; ei făceau "popcorn" pe cărbune și casa noastră urmează, dar pe altă fotografie, cu dudul cel mare și fântâna din lemn cu o roată mare, curte si grădină.

Yes, the first house belonged to Szuhai Sztrimbely Sándor, next one to "Shiller(?) Bacsí" and his sister-in-law, there were 2 residences in the courtyard. The large gate led to the homes of Shiller István on the left and Jona Pista on the right; they would make popcorn on hot coals. Our house is next but you can see it on another photo, the one with the big mulberry tree and the wooden well with the large wheel.

Emil Berczi: Maria Ferenczy, în stânga era Kadar néni.

Maria Ferenczy On the left side is where Kadar néni (Mrs. Kadar) lived.

Maria Ferenczy: Emil Berczi, nu știam numele, dânsa a rămas în casă după ce a murit Shiller bácsi. Emilke, lângă Lia Dohi a fost o căsuță cu ușă de fier. Treceam pe acolo și luam piatra de lângă ușă și trânteam ușa... fugeam...

Emil Berczi I couldn't remember her name, she remained in the house after Mr. Shiller died. Emil, next to Lia Dohi was a house with an iron gate. As kids we would pass the house, remove the rock from the gate and slam the door and run.

Emil Berczi: Maria Ferenczy, Bânzăroaie, erau trei generații. Bătrâna, fiica și fiul (Bânzăruc Ionuc, cam de generație cu mine)

Maria Ferenczy "Bânzăroaie", there were three generations living there. The old lady, the daughter and son Bânzăruc Ionuc (around the same age as me).

Maria Ferenczy: Emilk, ce nume are Klári din casa cu prof. Berinde, Megszólal și Árvai? Balog bácsi s-a mutat în locul lor. Era deosebită, nu prea avea voie să se joace cu noi.

Emil, what was Klári's family name? The one that lived in the same house as prof. Berinde, Megszólal and Árvai. I remember Mr. Balog moved in their place. She was special, she wasn't allowed to play with us too often.

Belus Nagy: Școala nr 4, în Big.

School Nr. 4 in the BIG neighborhood.

Adrian Pop : Pe locul caselor de pe partea stânga, s-au construit blocurile cartierului Bogdan-Vodă. *They built the housing buildings for Bogdan-Vodă Street over those houses you see on the left side.*

Gheorghe Șiman Noi îi spuneam "Școala Roșie".

We used to call this "The Red School".

Maria Ferenczy: Strada 9 Mai, Casa Knoblock, azi Batin, Köbel -Zaharanszki... Meluci (Huber), Szava (Turcul cofetar, înghețata), Adrian Sima, urmează case cu multe locuințe (Vraja, Papp, Cinka, Maåk, Sloimi, Álida, Trinczali).

9 Mai Street, this was the Knoblock house (today it belongs to Batin), the families that lived here were Köbel-Zaharanszki...Meluci (Huber), Szava (the Turk with the cakes and icecream), Adrian Sima, the next houses housed many families (Vraja, Papp, Cinka, Maåk, Sloimi, Álida, Trinczali).

Maria Ferenczy: Strada 9 Mai, dreapta Varga, Stan, Horváth, Kertesi, străduța legătură cu strada Bogdan Vodă.

9 Mai Street, on the right you could find the following families: Varga, Stan, Horváth, Kertesi. Also on the right you could find the short street that connected with Bogdan Vodă Street.

Vasile Nemeș: Casa din dreapta era unde se potcovea caii.

The house on the right is where they would put horseshoes on horses.

Ștefan Tusser: Dinspre actualul cartier C.I.L spre centru.

This is facing the city center coming from the CIL neighborhood.

Szeibert József: Fierarul Hriczan.

Hriczan the smith.

Aurelian Aurel: Lângă stâlpul cu bec era Stația de betoane „Progresul”, iar lângă gard era groapa cu var stins.

Next to the light post you could find the concrete storing station „Progresul”, next to the fence was the pit where they would keep slaked lime.

Ilies Ștefan: În sfârșit vestita, Alimentara, și în dreapta casa familiei Strimbely, avea cei mai frumoși cai din oraș, ulterior a ajuns șef la Marmația predând ștafeta fiului.

At last, the famous grocery shop! On the right is where Strimbely lived, they had the best looking horses in town, he would later become the manager at Marmația (hotel/restaurant) and after that he passed the role to his son.

Adrian Benta: Ilies Ștefan, unde vedeți alimentara eu văd metalo-chimice, cred că gestionar era domnul Tivadar. Sănătate!

Ilies Ștefan Where do you see the grocery shop? I can see the “Metalo-Chimice” store, I think Mr. Tivadar managed the place. Cheers!

Ilies Ștefan: Cathy Ambrus, da, în pauze eram prezenți, bineînțeles, când aveam bani și cumpăram bomboane de sticlă și dropsuri de glucoză. Glucoza era în stare brută în bucăți, calupuri mari.

Cathy Ambrus Yes, we would be there during class recess, of course if we had any money. We would buy candy and glucose drops. The glucose was unprocessed and divided in large chunks.

Ilies Ștefan: Casa mică din dreapta fotografiei era casa și atelierul cizmarului Bârsan, iar după demolare și-a mutat reședința în locația actuală lângă Unicarm.

The small house on the right side of the photo was Bârsan’s (the shoemaker) workshop. After it was demolished he moved in his current house today near Unicarm (supermarket).

Maria Giurgi: Strada 9 mai, casele au început cu familia Danci, familia Rednic, familia Teleptean (casa mea, unde este acum Farmacia), Gherhes, Pisto baci, Torok și restul până la castani.

9 Mai Street, these buildings housed the following families: Danci, Rednic, Teleptean (our house, today this is a pharmacy), Gherhes, Pista baci, Torok and the rest all the way to the chestnut trees.

Ilies Ștefan: Maria Giurgi, fam. Strimbely, Stan, Perl, Rosemberg, Tivadar; pe partea stângă fam. Kertesi, Horvath, Stan.

Maria Giurgi, this is where the following families lived: Strimbely, Stan, Perl, Rosemberg, Tivadar, and on the left side you could find Kertesi, Horvath, Stan.

Maria Giurgi: Dacă te duceai în dreapta, era un magazin de pâine.

Further down the road to the right you could find a bakery shop.

Ilies Ștefan: Maria Giurgi, da, trebuia să cobori niște trepte.

Maria Giurgi Yes, you had to go down some stairs.

Street, my childhood street, I lived on Nr. 9.

Maria Ferenczy: Casa prof. Szimbely...

This is where prof. Szimbely lived...

Maria Ferenczy: Și Buxar Aurelia (în grădina ei este biserița greco-ucraineană).

And also Buxar Aurelia (on the spot where her garden used to be you can now find the Greek-Ukrainian church).

Todora Crisan: Adela Rita Mirza, este strada 9 Mai, strada copilăriei mele, am locuit la nr. 9.

Adela Rita Mirza This is 9 Mai

Knobloch Gabriela: Autobuzul 5, CPL- Gară și, vizavi, era casa socrilor mei, Knobloch (Maria); a fost învățătoare la școala nr. 4, colege: Szilágyi Vasilica, Neneștean Maria, D-na Bota, Balázs Elvira , etc.

Bus Nr. 5, from CPL (wood processing factories) to the train station. Across the road was where my parents-in-law lived. My mother-in-law was Knobloch (Maria), she was a teacher at school Nr. 4, she worked with Szilágyi Vasilica, Neneștean Maria, Mrs. Bota, Balázs Elvira, etc.

Ilies Ștefan: Knobloch Gabriela, și doamna Strimbei (a cărei casă a fost tot pe 9 mai înaintea casei lui Sloimi evreul cu mașina de tăiat lemne) și ea fostă profesoară la școala. nr. 4.

Knobloch Gabriela and Mrs Strimbei (who's house was on 9 Mai Street right before the house where Sloimi the Jew lived and where he had his wood cutter). Mrs. Strimbei was also a teacher at school Nr. 4.

Nicolae Octavian Tarnița: Un mic părculeț improvizat după demolare între strada 9 Mai și Bogdan Vodă zona spre Big prin 1980, așa îmi amintesc, după ce casele de pe insulă au fost demolate; ambele străzi pavate cu piatră cubică, ca întregul oraș; de fapt, oare au turnat asfaltul peste piatră, măcar au rămas unele case pe dreapta si acum.

This was a small park, put together quickly after the demolitions, between 9 Mai Street and Bogdan Vodă Street, the area leading to the BIG neighborhood around 1980, at least that's how I remember it. Both streets were paved with cubic stones just like the rest of the town. I wonder if they poured the asphalt directly over the stones. At least some of the old houses on the right side are still left standing today.

Maria Giurgi: Între autobuze a fost casa mea, acum e farmacia! În parcul din față erau case de I.G.O. (n.n. Intreprinderea de Gospodărire Orășenească), în prima casă locuia Bolog baci, avea porumbei, după care continua cu o casă cu un etaj!

There between the buses is where my house used to be! Today that's a pharmacy. That park is where the IGO houses used to be (Intreprinderea de Gospodărire Orășenească, translated City Infrastructure Administration), the first house belonged to Balog baci, he would breed pigeons, and after that there was a two-story house.

Diana Markovits: Tatăl meu (stânga) și fratele dânsului, dreapta! O surpriză minunată! E pentru prima dată când văd poza. Mulțumesc!

There's my father on the left and his brother on the right! What a wonderful surprise! This is the first time I've seen the photo. Thank you!

Iulian Laslo: În stânga se află actuala biserică greco-catolică și Unicarm, un pic mai în față școala nr. 4.

The left side of the photo is where you can presently find Unicarm (supermarket) and The Greek-Catholic church, a bit further up the road is School Nr. 4.

Maria Giurgi: Strada Bogdan-Vodă!

Bogdan-Vodă Street!

Ilie Ștefan: Aici, în stânga, unde stau persoanele, este atelierul de reparații pantofi a lui Bârsan (poate chiar

el este în fața atelierului).

Here on the left, where you can see people talking, is where Bârsan the cobbler had his workshop (that could be him standing in front of the entrance).

Gheorghe Kotorbacs: Vizavi era un parc.

There was a park across the road.

Ramóna Richárd: Nu știu exact dacă aici a lucrat Révay, era bunicul meu. O singură poză a mai rămas la mine din arhiva familiei mele din copilărie, unde sunt cu tata (+ o verișoară), mergeam des acolo, la bunicu. Era un loc magic pentru mine, mă întrebau din ce doresc câte bucăți: ciocolată sau bomboane (unicul magazin din oraș, unde nu-mi cereau bani). Cu mintea unui copil, era ca în povești..."tot ce îți dorești erau pe raft...".

I'm not sure but I think this is where Révay used to work, he was my grandfather. Only one photo from the old family archive remains in my possession, it's a picture of me, my father and a cousin, we would often go there to visit grandpa. That was such a magical place for me, they would always ask me what I wanted and how much of it I wanted: chocolate or candy (this was the only place in town where I didn't have to pay).

For me at the time it felt like a fairy tale "anything I wanted was right there on the shelves..."

Maria Ferenczy : Strada Bogdan Vodă, casa Révay Ioan, magazin industrial cu de toate, înainte (anii 55-60 și...), a fost magazin de pâine... pe TICHET!!

Bogdan Vodă Street, Révay Ioan's house, this was a store where you could find anything, years before, during 55-60, this was a shop where you could buy bread... with a ration card!!

Mihai Teleptean: Strada 9 Mai.
9 Mai Street.

Stefan Tusser: Strada 9 Mai, se pietruiește de la școala nr. 4, înspre centru.

9 Mai Street, they were paving the road from School Nr. 4 towards the city center.

Maria Keresztes: Da, aici a copilărit și crescut soțul meu! În curte a fost un dud (cred că toți copiii de pe strada erau în el). Erau case vechi! *This is where my husband grew up! They used to have a mulberry tree in their yard (I think all the kids on the street were always up in that tree). These were old houses!*

Ilies Ștefan: Eva Giran, Strada Bogdan Vodă; este străduța și pe urmă casa Keresztes.

Eva Giran Bogdan Vodă Street. There was a small street and the Keresztes house right after it.

Maria Ferenczy: Strada Bogdan Vodă, casa Aisberger și casa Batin, pantofarul, biserica greco-catolică acum.

Bogdan Vodă Street, Aisberger's house and Batin the cobbler's house, today this is where the Greek-Catholic church stands.

Aczberger Anna Mária: Maria Ferenczy, este numele real Aczberger. Casa bunicii mele.

Maria Ferenczy The correct spelling of that name is Aczberger; it was my grandmother's house.

Aranyosi Alexandru: Casa Bîrsan, de lângă Unicarm, și următoarea casă.

The Bîrsan house, next to today's Unicarm

supermarket.

Dumitru Sofronie: str. Bogdan vodă. Lângă stație, atelier de reparații pantofi Bărsan.

Bogdan Vodă Street. Next to the shoe repair workshop, his name was Bărsan.

Ilies Ștefan: În dreapta pozei renumitul dud al familiei Keresztes.

On the right side you can see the famous mulberry tree belonging to the Keresztes family.

Maria Ferenczy: Strada Bogdan Vodă nr.21, Jóna Béla, "popcorn".

Bogdan Vodă Street Nr. 21, Jóna Béla, "popcorn".

Clara Nilsson: Maria Ferenczy, erau două vase cu o intrare, în dreapta a locuit Jóna Béla și în stânga, mătușa și

unchiul.

Maria Ferenczy *There were two houses and just one entrance, Jóna Béla lived on the right while my aunt and uncle lived on the left.*

Maria Ferenczy: Clara Nilsson Schiller bácsi si Kádár néni?

Clara Nilsson Where these Schiller bácsi si Kádár néni?

Clara Nilsson: Nu, doar Terikeneni și Lacibacsi!

No, they were Terike néni și Laci bácsi!

Maria Ferenczy: Ilies Ștefan, Neszplák Ferencz și Balog Lajos, în aceeași curte.

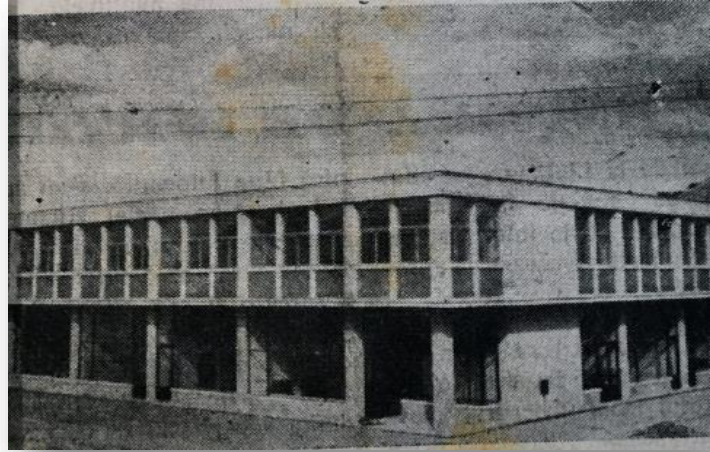
Ilies Ștefan Neszplák Ferencz and Balog Lajos, both families shared a courtyard.

Ilies Ștefan: Maria Ferenczy, exact, uitasem.

Maria Ferenczy That's right! I forgot.

Maria Ferenczy: Bogdan Vodă nr. 68.

Bogdan Vodă Street Nr. 68.

Ecaterina Olga: Complexul (!!!!!). Tata a lucrat acolo ca depanator radio, tv.

The Commercial Complex!!!!. My father used to work there as a radio and TV repairman.

Ilies Ștefan: Înainte de demolare în locul complexului era tot o clădire cu un etaj și la parter erau mici magazine deținute în majoritate de evrei și care vindeau produse alimentare pe caiet, cum se zice acum. După clădire, înspre Școala nr. 4 era o biserică evreiască.

Before being demolished, there was two-story building here, on the ground floor there were multiple small shops, mostly owned by Jews, which sold products on credit. A bit further down the road towards School Nr. 4 there used to be a Synagogue too.

Gheorghe Șiman: Curtea construcției demolate era locul de joacă a copiilor din zonă. Ce amestecată colorată (și la propriu) mai era acolo. Ne dădea spectacol Gheorghe Marza cu patinele cu roțile. Era prin 1954-1960.

After the demolition, that empty lot was used as a playground by the local children. Gheorghe Marza was always putting on a show there with his roller skates. This was around 1954-1960.

Bledea Anuta: La etajul întâi pe colț era croitorie de femei, unde am lucrat eu, iar pe colțul opus era croitorie de bărbați, unde au lucrat unii dintre cei mai buni croitori ai orașului.

On the first floor in the corner of the building, there was a women's tailor shop, I worked there too, there was also a men's tailor shop on the opposite corner, some of the best tailors in town worked there.

Stefan Tusser: Strada Ion Creangă, spre intersecția cu Bogdan Vodă.

Ion Creangă Street, facing the intersection with Bogdan Vodă Street.

Stefan Tusser: Bodea Cornel, strada care face legătura între strada Gh. Șincai și strada Bogdan Vodă, actualmente în spatele cofetăriei Ileana.

Bodea Cornel This was the street that connected Gh. Șincai Street with Bogdan Vodă Street, today this is the area behind the Ileana cake shop.

Ilies Ștefan: În casa din colț (stânga), în curte, stăteau familiile Gherghel Aurel și frații Ionescu, Costică și Gicu.

The house on the corner housed the Gherghel Aurel family and the Ionescu brothers Costică and Gicu.

Emil Berczi: Casa familiei Sarkadi și Losák.

The Sarkadi and Losák families lived in one of these houses.

Ilies Ștefan: Emil Berczi, Losak fiind ginere la Sarkady, a fost bărbatul lui Eva.

Emil Berczi Losak was Sarkady's son-in-law, Eva's husband.

Ilies Ștefan: Strada Ion Creangă, casa Sarkady. În stânga, familia Sumuleac. Pe această parte a străzii erau șanțurile de scurgere a apei pluviale, la ploi puternice se umflau ca niște pâraie numai bune de făcut scaldă.

Ion Creangă Street, the Sarkady house. The Sumuleac family lived there on the left. This side of the street had some ditches used for draining rain water, after heavy rain they would turn into small rivers perfect for kids to play in.

Nistor Margareta-Maria: Casa cu 6 geamuri, Sarkady, tata și băiatul lucra în comerț.
The house with 6 windows was Sarkady's house, the father and son both worked in trade.

Emil Berczi: Hevesi Luiza croitorie, o familie nobilă.
Hevesi Luiza lived here, they had a tailor shop and were an upper class family.

Anna Gruber: Drumul către centru...în dreapta ar fi acum Big-ul...Cred că gardul mai există și acum...acuma sunt chioșcuri...

This was the road towards the city center... on the right would be today's BIG neighborhood, I think... That fence may still be standing... there are kiosks and stalls there today...

Maria Ferenczy: Ultima casă de pe 9 Mai.

This was the last house on 9 Mai Street.

Lica Cvasciuc: Se vede viitorul Pescăruș.

You can recognize what would later be known as Pescăruș.

Gheorghe Șiman: Pe acest loc era o sinagogă și o baie evreiască. Asta era înainte de 1950.

There used to be a synagogue and a Jewish bath here. This was sometimes before 1950.

Emil Berczi: Strada Bogdan Vodă nr 56, prin anii 60-70 a fost un MIC-GROS, din '70+ a fost alimentară și carne. Alimentara a fost gestionată de doamna Ilonka. Clădirea era colț cu strada Ion Creangă (dreapta pozei) și în stânga era casa noastră (Berczi). Casa Berczi a fost alături la nr.58, o poartă lungă cu curte mare în față, până prin anii 50-60 a fost o fabrică de cocii (trăsuri) BERCZI MIKLOS KOCSIGYAR. În urma demolării ei prin anii 60-65 casa de locuit a rămas în

spate făcând loc unei curți generoase. Pe locul acestei alimentare, de la nr 56 și nu numai, se află casa Tomșa (BCR și etc). Clădirile din zonă au fost demolate în primăvara anului 1989, odată cu venirea revoluției din iarna lui '89 locurile au rămas doar cu începuturile de șantier, câțiva ani. Nefinalizându-se construcțiile, au apărut investitorii "noului centru civic".

Bogdan Vodă Street Nr. 56, around the 60s – 70s this used to be a MIC-GROS (translated – a warehouse from which goods were further distributed), after the 70s it became a grocery shop. The shop was managed by Mrs. Ilonka. The building was on the corner with Ion Creangă Street (pictured right) and our house was on the left side (Berczi family). The Berczi house was on Nr. 58, a long gate with a large

yard in front of it. Up until the 50s – 60s this was a carriage factory *BERCZI MIKLOS KOCSIGYAR*. After it was demolished in around 60 – 65, the residential house was left standing in the back and a very large yard was created in front of it. Today, on this spot where the grocery shop stood, you can find the Tomşa house (BCR bank and others). The buildings in the area were demolished in the spring of 1989, when the revolution happened in the winter of '89, all these spots became abandoned construction sites for a few years. Seeing that the construction work will never be finished, various investors came in and bought up what was supposed to be "The New Civic Center".

Ilies Ştefan: Emil Berczi, îmi amintesc perfect, casa era în fundul curţii, eu am stat în această clădire, dar pe partea cealaltă pe Ion Creangă nr. 1 şi aveam gard comun cu casa voastră, o parte din gard era din rămăşiţele unei foste case, de fapt un zid din piatră moale.

Emil Berczi Oh I remember this vividly, the house was at the end of a large yard, I lived in the house on the other side, on Ion Creangă Street Nr. 1, and we shared a fence with your house. Part of that fence was what remained from a previously demolished house, it was actually a piece of wall.

Lucian Lucian: Ilies Ştefan, a mai fost un Mic Gros prin anii 70 şi în spate pe strada Gheorghe Şincai pe locul unde e acum blocul din spatele bisericii neterminată a lui popa Kent!

Ilies Stefan There was another Mic Gros around the 70s somewhere in the back on Gheorghe Şincai Street, on the spot where there is now a building behind Priest Kent's unfinished church!

Maria Ferenczy: Emil Berczi, prezentat mai frumos şi precis nu putea face altceva, mulţumesc Emilke! Menţionez doar gestionarii alimentarei: Szántó Ilonka şi, la carne, Ferenczy Károl.

Emil Berczi That was a great description, thank you Emil! I'd like to add that the managers of the grocery shop were Szántó Ilonka and Ferenczy Károl (he ran the butcher shop).

Emil Berczi: Maria Ferenczy, nu am menţionat numele de familie a lui Ilonka din anumite motive. Ea a gestionat o alimentară pe strada Gheorghe Sincai, vis-a-vis de casa ei, înainte de a se deschide această alimentară din imagine. Țin minte butoaiile de ulei din magazin din care se pompa uleiul vărsat. Halvaua dulce care ne-o dădea contra sticlelor goale revalorificate. Doamne ce vremuri?!

Maria Ferenczy For various reasons I didn't want to mention Ilonka's last name. She also ran a grocery shop on Gheorghe Sincai Street, across the road from her house, this is before the shop from the photo opened. I can still remember the barrels of cooking oil they had there, from which people would buy as much as they needed. They would also give us sweet halvah for the empty bottles we would bring back to the shop. Those were the days!

Ilies Ștefan: Pe vremea mea nu erau magazine, ci doar depozite alimentare, chiar și în beci. Intrarea era prin față, în colțul tăiat, se numea Mic gros alimentara; în partea stângă a pozei unde se află stâlpul era o frizerie, frizeria domnului Molnar.

Back in my days there weren't really any shops, they were all warehouses and even basements. The entrance was through the front in the corner, it was called "Mic Gros"; on the left side of the photo, where you can see a pole, was Mr. Molnar's barber shop.

Emil Berczi: Ilies Ștefan, în partea din spate a alimentarei (intrarea de pe strada Ion Creangă) locuiau familiile Vigula și Cadar.

Ilies Ștefan Behind the shop (on Ion Creangă Street) lived the Vigula and Cadar families.

Ilies Ștefan: Emil Berczi, înainte să se mute familia Kadar, el fiind etnic maghiar angajat la securitate, a stat o familie de evrei care a avut trei băieți, cel mare era Wili, familia Vigula și noi, familia Ilieș.

Emil Berczi Before the Kadar family moved in, Mr. Kadar being a Hungarian working for the secret police, in their place lived a family of Jews that had three boys, I remember the oldest was called Wili. So it was them, the Vigula family and us, the Ilieș family all on that street.

Emil Berczi: Ilies Ștefan, pfaii, voi ați locuit chiar la intrare, înainte de Vigula; într-o vreme ai fost la școală lângă piață (unde e acum liceul ucrainean)?

Ilies Ștefan Oh, I remember you! You lived right at the entrance before Vigula. Did you also attend the school in the city center where (where the Ukrainian high-school is now)?

Emil Berczi: Ilies Ștefan, toate casele de IGO (EGCL) (n.n. Intreprinderea de Gospodărire Orășenească) ale gospodăriei locale au fost proprietăți evreiești după război și venirea comunismului au fost date în chirie, făcând curți comune. Mai târziu au început blocurile, a început urbanizarea masivă.

Ilies Ștefan All the IGO houses (EGCL) (Intreprinderea de Gospodărire Orășenească) were Jewish properties. After the war and when communism started, they were given out for rent and the courtyards became shared between the residents. Later they started building residential buildings and the massive urbanization projects started.

Adela Rita Mirza: Am lucrat la acel magazin în anii 80 cu Ilonka, era foarte bine aprovizionarea, se găseau de toate!!!

I worked at that shop in the 80s with Ilonka, it was very well supplied and you could find anything in there!!!

Marius Birlea: Măcelăria este lângă Dacia 1300.

The butcher shop was next to that Dacia 1300 car in the photo.

Emil Berczi: Poza e făcută de pe strada Gheorghe Șincai, în stânga este grădinița, în fundal casa BERCZI de pe strada Bogdan Vodă și casa Dohi. Actualmente, pe acest teren este strada de legătură, în paralel cu strada Ion Creangă, între Carrefour și biserica ortodoxă în construcție. (începută de părintele Petrovai).

This photo is on Gheorghe Șincai Street, there is a kindergarten on the left, in the background there is the Berczi house

and the Dohi house from Bogdan Vodă Street. Today this is a small connection street that runs parallel with Ion Creangă Street, between Carrefour supermarket and the unfinished Orthodox church (started by Father Petrovai).

Ilies Ștefan: În curte cu grădinița a mai stat familia Gerstmaye; el, meseriaș, fabrica sobe de tablă (șporuri cu sau fără bloader); au fost doi frați Jani și Rozi.

The Gerstmayer family shared the yard with the kindergarten; they built tin stoves and heaters; they were two brothers and their names were Jani și Rozi.

Rozalia Szekely: Ilies Ștefan, da, tinichigiu.

Ilies Ștefan Yes he was a tinsmith.

Emil Berczi: Dar această grădiniță este fotografiată pe strada Gheorghe Șincai. Era o parcelă goală la grădiniță și casa Vrázsá, fotografia este aici. Se vede casa și curtea lui Dohi din anii 70.

This kindergarten is photographed from Gheorghe Șincai Street. There was a vacant lot there and then there was the Vrázsá house, that's where this photo is taken from. You can see Dohi's yard and house from the 70s.

Dumitru Sofronie: Strada Ion Creangă, unde ne căram cu carturi cu roți de rulmenți...fain era odată!

Ion Creangă Street, this is where we would ride karts with wheels made from repurposed bearings... those were the days!

Dumitru Sofronie: Nelu Trifoi era specialist în a face carturi cu roți de rulmenți....

Nelu Trifoi was an expert in building those karts...

Mircea Lucy: Strada Ion Creangă în anii 70, astăzi fundătură, fiind închisă de blocurile construite la finalul anilor 80!

Ion Creangă Street during the 70s, today this is a closed street, blocked by the buildings built during the 80s!

Claudia Petrovan: Casa bunicii...

Grandmother's house...

Mária Hübel: Familiile Nyistor, Frikszenyi, Sarkadi, Oros, Nistor, Finkei, Balogh, Árvai, Ileana porcilor, Dohi, Berci și urmau magazinele.

The families living here were Nyistor, Frikszenyi, Sarkadi, Oros, Nistor, Finkei, Balogh, Árvai, Ileana porcilor (translation Ileana of the pigs'), Dohi, Berci. Further from there is where the shops would start.

Maria Giurgi: A locuit și familia Lazăr.

The Lazăr family also lived here.

Maria Ferenczy: Strada Bogdan Vodă. Nistor Francisc, Brenner István, Rednic Aurél, Krizsán István, Orosz Puiu, Suciu Costel... proprietarii caselor care apar pe fotografie.

Bogdan Vodă Street. The families living in these houses were Nistor Francisc, Brenner István, Rednic Aurél, Krizsán István, Orosz Puiu, Suciu Costel.

Balint Zsolt: În prezent Unicarm și Lidl.

This is where Unicarm and Lidl supermarkets are today.

Stefan Tusser: Casa pantofarului Bârsan și a lui Nistor.

Bârsan the cobbler and the Nistor family lived here.

Alexandru Marina: Casa din dreapta este a familiei Nistor Feri.

The house on the right was Nistor Feri's home.

Emil Berczi: Bogdan Vodă 60, casa familiei Dohi Lajcsi (mulți ani singurul șofer ONT(OJT)-oficiul de turism, la vremea aceea nu existau alți tur operatori sau agenții de turism. A fost prezent pentru multe generații de copii în excursiile școlare.

Bogdan Vodă Street Nr. 60, Dohi Lajcsi's house, for many years he was the only ONT(OJT) driver (tourism), at the time there were no other drivers specialized in tourism. Many generations of kids had known him from their school trips.

Ilies Ștefan: Emil Berczi, și în spate stătea familia Torjai, frizer de meserie.

Emil Berczi Behind that house is where the Torjai family lived, Mr. Torjai was a barber.

Maria Ferenczy: Emil Berczi, eu nu mai am cuvinte, descriere perfectă: în curte locuia frizerul Molnár László cu nepotul Csaba; Ráczkövi Mancsi néni -soacra lui Lajcsi bácsi cu sotia Viola si fiica Lia.

Emil Berczi I have no words, that was a perfect description. Molnár László the barber and his nephew Csaba lived there in that yard; Ráczkövi Mancsi néni (Mrs.) was the mother-in-law to Lajcsi bácsi (Mr.) while his wife was Viola and his daughter was Lia.

Stefan Tusser: Strada Bogdan Vodă, complexul Deservirea în dreapta, în stânga pompierii, fosta panificație și fosta stație de autobuz.

Bogdan Vodă Street, “Deservirea” commercial complex is on the right, the fire station is on the left, you can also see the old bakery shop and the old bus station.

Ioan Orza: Maria Ferenczy, acolo mă ducea tata la tuns, la Ioji Fromondi și la Ion Năneștean; erau prietenii lui de o viață!

Maria Ferenczy That’s where my father would take me to get my hair cut, the barbers were Ioji Fromondi and Ion Năneștean, they were lifelong friends with my father!

Gheorghe Șiman: Maria Ferenczy, fericiți erau cei care aveau norocul să poarte o haină sau costum cusut de D-l Kuzmir .

Maria Ferenczy There were just a few people fortunate enough to wear a coat or a suit made by Mr. Kuzmir the tailor.

© Courtesy of the American Jewish Joint Distribution Committee

Zi de târg în Maramureș, Sighet, septembrie 1937, Fotograf: Herbert J. Seligman

Robert Zolopcsuk: Piața din spatele sinagogii Talmud-Torah. În stânga, farmacia în locul căreia se va amenaja vulcanizarea, iar în stânga, pe strada "Teglas utca" se poate vedea acoperișul sinagogii Malbish Arumim, construită de Organizația de ajutorare a celor nevoiași. În 1944, sinagoga a fost transformată în depozit și a fost incendiată, arzând întreaga sinagogă. Foarte mult timp au fost vizibile ruinele sinagogii după care, pe locul ei, a fost construită o casă cu etaj. Ultimul rabin al sinagogii a fost rabbi Berkovics.

This was the market behind the Talmud-Torah synagogue. On the left you can see a pharmacy which will later become a tire repair shop, to its left, on "Teglas Utca" street you can see the roof of the Malbish Arumim synagogue, built by an organization aiming to help the needy. In 1944, the synagogue became a warehouse and later it was set on fire and completely destroyed. For many years its ruins could still be

seen and after a while a two-story house was built over them. The synagogue's last rabbi was Rabbi Berkovics.

Ilies Ștefan: Robert Zolopcsuk, casa cu etaj s-a construit ulterior prin anii '70.

Robert Zolopcsuk That two-story house was built much later in the 70s.

Ilies Ștefan: Eu cred că în stânga farmaciei este strada Ion Creangă. În dreapta farmaciei, în anii 50-60, funcționa un birt, iar clădirea din dreapta a devenit ulterior restaurant autoservire unde șef a devenit Hrin (cu care ocazie s-a desființat birtul). Este piața din spatele bisericii evreiești, locul unde s-a construit ulterior primul bloc în oraș și unde este acum Petrom. Poza este făcută de pe strada 9 mai din dreptul morii.

I believe that's Ion Creangă Street to the left of the pharmacy. To its right side, during the 50s – 60s, there used to be a bar. The building on the right later became a self-serving restaurant managed by Mr. Hrin (that's when the bar closed down). This is the market behind the synagogue, on this lot is where the town's first ever residential building was built, in the area where the Petrom gas station is today. The photo is taken from the mill on 9 Mai Street.

Codrea Maria: Mi-ar fi plăcut să fiu contemporană cu dânșii!

I would have loved to live in that time with those people in the photo!

Robert Zolopcsuk:

Strada Rakoczi (azi Bogdan Vodă) cu piața din spatele sinagogii Talmud Torah.

This is Rakoczi Street (today Bogdan Vodă Street) and pictured is the market behind the Talmud Torah synagogue.

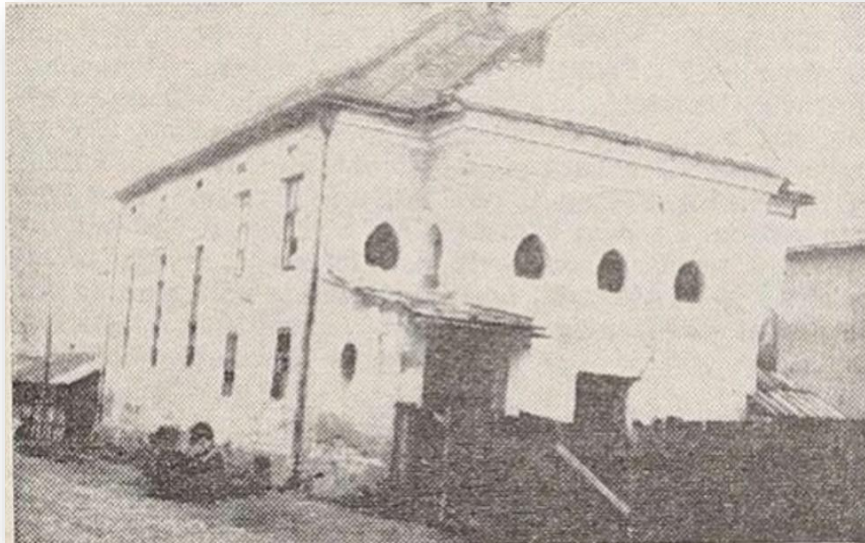
Ilies Ștefan: Chiar în spatele complexului, în prezent clădirea neagră cu magazine, în dreapta imaginii, sinagoga.

This is behind the

Commercial Complex, today this where that black building with multiple shops stands. On the right side of the picture you can see the synagogue.

Robert Zolopcsuk : Ilies Ștefan, sinagoga a fost puțin mai spre est. Dacă am sta în direcția străzii Ion Creangă (fost Teglas utca), am vedea sinagoga. Clădirea cu etaj încă am văzut-o, am și umblat în ea, chiar și în magazinul de la parter.

Ilies Ștefan That's the synagogue to the east. If we were to be facing Ion Creanga Street (previously Teglas Utca) the synagogue would be fully visible. I had the opportunity to actually see and walk into that two-story building and also in the shop that was on the ground floor.

Robert Zolopcsuk: Sinagoga Talmud Tora.

That's the Talmud Tora synagogue.

Ilies Ștefan: Această casă există și în prezent, penultima casă de pe strada 9 mai, venind dinspre centru către BIG.

This house still stands today, it's the second to last house on 9 Mai Street coming from the city center towards the BIG neighborhood.

Armin Robert Pasztor: Ilies Ștefan, exact după Bibol și farmacie.

Ilies Ștefan That's correct, right after Bibol's house and the pharmacy.

Ilies Ștefan : Armin Robert Pasztor, la trecerea de pietoni.

Armin Robert Pasztor Next to the crosswalk.

Maria Giurgi: Casa copilăriei mele. Casa unde este farmacia. Strada 9 mai nr. 61.

That's my childhood home. The house is now a pharmacy. 9 Mai Street Nr. 61.

Eva Giran: Tare îmi plac casele astea vechi și porțile lor enorme.

I really like how these old houses look with their tall gates.

Daniele Giurgi: Pe strada 9 Mai lângă farmacie.

This is on 9 Mai Street next to the pharmacy.

Lica Cvasciuc: Aici am avut atelier de geamuri, apoi barul Pescăruș, iar acum este Feromet- patron Bibol!!!

This is where we had a window workshop, then it became the Pescăruș bar and now this is Feromet – owned by Bibol!!!

Maria Ferenczy: Strada 9 Mai, fam Török László (Dr. Kirsch Anton, Elisabeta).

This is on 9 Mai Street, the Török László family (Dr. Kirsch Anton, Elisabeta).

Kirsch Norbert: Maria Ferenczy, Török István.

Maria Ferenczy Török István.

Maria Giurgi: Casa lui bunicu lui Norbert Kirsch, fam. Török.

That's Norbert Kirsch's grandfather's house, the Török family.

Maria Ferenczy: Strada 9 Mai, fam. Pop Mihai, fiica Ecaterina.

This is on 9 Mai Street, the Pop Mihai family, their daughter was called Ecaterina.

Sándor Süket: Mihai baci sobarul, Libamisca, unul dintre fii, Kati; cea mai frumoasă fotografa din Sighet...

That's Mihai baci, who used to build heaters and stoves. Libamisca was one of his sons and his daughter was Kati, she was the most beautiful photographer in town...

Ani Codrea: Strada 9 Mai casa familiei Strimbei!

9 Mai street, that's the Strimbei family house!

Judith-Maria Kommer: A fost primul camion de pe insulă (din Sighet), al lui și al tatălui meu împreună.

Him and my father had the first truck on "the island" (Sighet).

Sztrimbely Agota: Da. Bunicii soțului meu au locuit acolo!

Yes, my husband's grandparents lived there!

Casă de pe strada 9 mai.

A house on 9 Mai Street.

Diana Mihnea: Mi se pare crunt nu numai că bucata asta de oraș a fost sacrificată, dar și că s-a măcelărit fix degeaba. Nici proiectul optzecist, dacă s-ar fi terminat, n-ar fi fost vreo perlă a orașului, dar ce s-a întâmplat după chiar a fost o mare tragedie, greu, greu de reparat. Anii 2000, după ce am trecut de marea sărăcie a anilor 1990, ar fi putut însemna un moment regândire/reconfigurare a mării cicatrici din mijlocul orașului - o mare șansă. Dar au apărut falnice, pe rând, OMV-ul, halele comerciale urâte și pentru marginea orașului, s-au ras pe rând case ca să se construiască niște blocșoare anemice... Nici cele două biserici-ruină nu ajută prea mult. Mă sufoc de milă și de ciudă de fiecare dată când ajung în Sighet!

I find it terrible that this part of town was ruined and not only that, but that it was ruined for no real purpose or gain. The urbanization project from the 80s wouldn't have really been anything amazing even if they would have managed to finish it and what happened after that was a tragedy that will be very hard to repair in the future. The 2000s, right after we went through the poverty of the 1990s, could have been a great opportunity to re-think and re-plan this scar that was left on the town. Unfortunately, all we got were the OMV petrol station, those commercial warehouses that were too ugly even for the outskirts of town and they tore down so many houses just to barely build a handful of small low quality buildings here and there... Those two large unfinished churches make the town look even worse. I get overwhelmed by pity and regret every time I re-visit Sighet!

Adela Smuliac : Extrem de inspirate mințile care au contribuit la demararea acestui proiect.

Mulțumim! Felicitări tuturor și mult succes!

Those were some extremely bright minds that planned this project. We all thank you! Congratulations to everyone!

Emil Berczi: Se văd plopii din curtea blocului procurorului Naste (cam unde este OMV-ul acum) și castanii de pe strada 9 mai.

You can see the poplar trees in prosecutor Naste's courtyard, around the area where the OMV gas station is now. You can also see the chestnut trees on 9 Mai Street.

Emil Berczi: Poza e făcută de către BIG (atunci se construia BIG-ul), iar în fundal se văd cele trei blocuri turn (două în Independenței și unul în Cuza Vodă) fiind ceva nou în oraș, anii 1972-1976, mergeam să ne „cărăm cu liftul”... vremuri.

The picture is taken from the BIG neighborhood (it was under construction at the time). In the background you can see the three “tower” buildings (two in the Independenței neighborhood and one in the Cuza Vodă neighborhood); those buildings were a novelty for us in 1972-1976 and we would go there just to ride the elevators for fun. Those were the days!

Emil Berczi: Bănuiesc că poza e făcută când se construia blocul Dallas, multă vreme acest bloc a stat ridicat în „roșu”.

I assume the photo was taken when the “Dallas” building was being built, for the longest time this building stood tall and unfinished.

Gavrila Mihali: O lăudabilă inițiativă. Și numai prin imaginile de odinioară, aduceți în memoria tinerei generații și nu numai, amintirile, farmecul și frumusețile orașului nostru drag. Felicitări!

Such a praiseworthy project. By publishing these pictures younger generations have a chance to learn about all the precious memories, the charms and the beauty our dear town holds. Congratulations!

Ilies Ștefan: În clădirea albă din mijloc funcționa cândva o fierărie.

That white building in the center was once a smithy.

Anica Slezinger Mă bucur; aș dori să-mi pot îmbroșta amintirile!

This makes me so happy, I'd love to be able to refresh my memories!

Diana Mihnea: În 1987 când ne-am mutat la Sighet, orașul era în plin proces de transformare - demolat, răscolit, reconstruit. Aveam 3 ani și îmi amintesc că blocul nostru cel nou era înconjurat încă de grămezi de moloz, de case vechi ce nu fuseseră încă demolate și de carcase de blocuri încă neterminate ce se înșirau către centru.

Vreo câțiva ani, pentru noi copiii, molozul a fost sursa de piatra și cărămidă numa bună de tocat în prafuri de toate felurile; grămezile mai mari ("dâmburile mari" și "dâmburile mici") erau locurile unde ne dădeam iarna cu sania și unde vara ne împingeam în urzici, iar șantierile de pe lângă, sursă bună de tuburi pentru hento-hento.

Noi, copiii, ne vedeam de ale noastre, dar mai auzeam din când în când câte un zvon, câte o bârfă. Moș Marina de la 1 mai înjura câteodată că i-au demolat casa și ne arăta cu mâinile pe unde și cât a fost curtea lui. Ne uitam câteodată de pe balcon la casele de peste strada pietruită și știam că urmează să fie demolate. Mai auzisem și că în spatele blocului, într-un loc care începea deja să fie ocupat de garaje, urma să se facă un mare "parc pentru copii", iar peste drum, în locul caselor, un hotel și nu știu ce alte clădiri mari.

Țin minte că a fost jale mare între copii când, într-un an, au venit niște excavatoare și un camion și încet-încet au nivelat locul dâmburilor care, pentru noi, erau acolo de când lumea. Habar n-aveam cât de stupidă era jalea noastră și cât neînsemnată era nivelarea dâmburilor pe lângă nivelarea unei hălci mari de oraș.

O vreme scurtă s-a păstrat strada cu macadam. Apoi, după demolarea primului șir de case din față, s-a reorganizat întregul loc. Trei castani uriași au avut norocul să stea oarecum simetric față de blocul nostru și i-au cruțat, organizându-se spații verzi în jurul lor. Locul din spatele blocului s-a umplut până la urmă de garaje, iar parcul n-a mai fost amenajat niciodată. O mare băltoacă înghețată ținea uneori loc de patinoar. Vara locul era bun de țurcă și toamna pentru copt vinete.

Marele proiect al noului centru civic, programat a fi finalizat în 1990, a înghețat și el la revoluție. Ani de zile casele păstrate s-au tot distrus și au fost demolate una câte una. N-a existat niciodată vreun plan pentru repararea mării cicatrice rămase în mijlocul orașului.

Au răsărit însă pe rând o biserică (încă neterminată), o benzinărie, 2-3 super-hiper-marketuri frumoase tare - totul într-o debandadă care îți îngheață inima la gândul că sacrificarea acestei zone a fost chiar fără rost.

În vara și toamna acestui an m-am bucurat foarte tare să urmăresc derularea unui proiect absolut fantastic realizat de Muzeul Maramureșan: "În căutarea orașului pierdut. Sighet - oameni, locuri, povești". S-au scos din arhive fotografii ale acestor locuri pierdute, în diverse perioade ale existenței lor, căutându-se să se învie în memoria sighetenilor, prin imagini și povești, imaginea dispărută. M-a bucurat foarte tare acest proiect! Cu siguranță ar trebui să fie și un moment de trezire și de conștientizare că orașul nu crește singur (în orice caz, nu coerent) și că e nevoie de decizii.

No, respir...

In 1987, when we moved to Sighet, the town was in a full process of being transformed, large parts of it were being demolished, and rebuilt. I was 3 years old at the time and I remember that the newly built building we lived in was still surrounded by rubble, by old houses that had not yet been demolished and by frameworks of unfinished buildings that were being lined up towards the city center.

For many years, for us kids, those piles of rubble were where we found rocks and bricks that we would play with and crush into dust; the large piles (we called them “large mounds” and “small mounds”) were where we would go sledding during winter, while during summer we would often push each other off of them into nettle bushes. The construction sites were also where we would find pvc tubes that we would re-purpose into toy pistols for our “hento-hento” games.

Us children usually minded our own business but every now and then we would hear a rumor or a gossip. Old Mr. Marina from the first floor could be heard swearing and cursing because they tore down his house and he would show us, pointing with his hands, where his house use to be and how large his courtyard was. From our balconies we would watch the old houses from “the lost street” and we knew that they were going to be demolished. There was a rumor that, behind our building, they were going to build a park for children, and that across the road, a hotel and some other large buildings were going to replace those old houses.

I remember once we were all devastated that some big trucks and excavators came and leveled all of those mounds of rubble and debris which had always been there for us as our play ground. We had no idea at the time how silly our “tragedy” actually was and how insignificant it was to level a couple of mounds of dirt compared to the large parts of the city being completely leveled.

For a short while, the macadam street still survived. After the first row of houses was demolished the whole area started to be reorganized. Three large chestnut trees were lucky enough to stand symmetrically in a row in front of our building and they were spared and some small green spaces were set up around them. The area behind the building quickly filled up with garages and the park was never finished. During winter, a large frozen puddle became our skating rink. During the summer the place was great for “țurcă” (local neighborhood game with sticks) and sometimes people would cook eggplants there on hot coals. The grand “New Civic Center” project that was scheduled to be finished in 1990 got put on hold after the revolution. Over the course of many years, the old houses that survived the demolitions slowly suffered structural damage and got torn down one by one. There was never any plan set up for repairing the large scar left on the city.

The new buildings that popped up one after the other on this spot were a large church that is still unfinished to this day, a gas station and 2-3 beautiful supermarkets – everything in such a careless and disorderly fashion that it breaks your heart to think that this is what they sacrificed this entire part of town for.

This year, during the summer and fall, I was delighted to follow the progress of this fantastic project created by Muzeul Maramureșan “In search of the lost city. Sighet – people, places, stories”. They managed to unearth from the archives many photographs of these lost places in various periods of their existence in order to include them back into the collective memory of Sighet’s citizens. I’m so glad this project was started! Surely this should be a wake-up call for all of us to realize that the city cannot grow by its self (at least not in the right way) and that plans need to be made.

Alright, time to take a breath...

Acest proiect a pornit de la conceptul/ideea că identitatea arhitecturală a unui oraș, ceea ce îl face diferit și unic, este determinată de istoria sa, de caracteristicile culturale ale oamenilor care l-au locuit. Cu timpul arhitectura se schimbă, casele, clădirile dispar, iar muzeul trebuie să fie instituția în care istoria și identitatea locală este păstrată pentru posteritate.

ISBN 978-973-0-37531-2